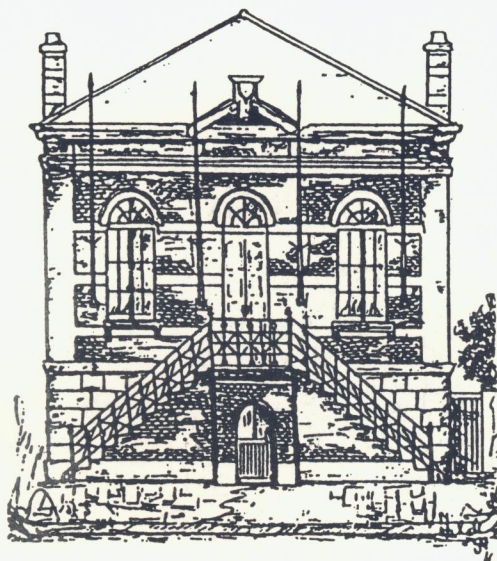

van wirskaante

orgaan van heemkundering 'amalia van solms', baarle-herzog-nassau

jaargang 19, nr. 1
1 maart 2004

Heemkundekring 'Amalia van Solms' houdt zich actief bezig met het erfgoed van onze gemeenten. Doel daarvan is:

- onze kennis ervan te vergroten
- het waardevolle te behouden en te beschermen
- de verzamelde gegevens beschikbaar te stellen

De kring verzamelt hiertoe informatie over velerlei onderwerpen uit het heden en verleden van Baarle, Castelré, Ulicoten en Zondereigen.

Heemkundekring 'Amalia van Solms'
Het Heemhuis
Kerkstraat 4
2387 Baarle-Hertog (B)

Internet: www.amaliavansolms.org

Bankrelaties:

- Rabobank Baarle-Nassau e.o. ....rekening: 10.38.94.969
- KBC Baarle-Hertog ..... rekening: 733-3023880-32

Overname van artikelen of gedeelten ervan is slechts toegestaan mits bronvermelding.

van wirskaante

Driemaandelijks tijdschrift
Heemkundekring 'Amalia van Solms'
Baarle-Hertog-Nassau

Redactie: Dré Moors, Gerrit de Jong, Piet van der Flaes, Antoon van Tuijl,
Herman Janssen en Peter Tuytelaars.

19de jaargang nr. 1

1 maart 2004

INHOUD

Voorwoord	A. Jacobs	2
Karel v.d. Broek, een zonderling (vervolg)	P. v.d. Flaes	4
De Katholieke Arbeiders Jeugd in Baarle	P. v.d. Flaes	6
Aon de praot mee (16)... Piet van Gestel	A. Moors	8
Het jaar van de boerderij (5)	A. van Tuijl	15
In de voetsporen van Pater Ladislas (6)	H. Janssen	19
De Zondagswet	F. Willemsen	37
Werkgroep "Speciale Projecten"	J. Willekens	40
Oudste vermelding van Ulicoten	H. Janssen	43
Uitgelezen	Chr. Derks	44
De hamster of korenwolf	P. v.d. Flaes	46
Merkwaardigheden (38)	A. van Tuijl	48
Aanwinsten Bidoc (18)	L. Luiten	51
Onze kleine bibliotheek	A. van Tuijl	52
Arme Amalia (47)	A. van Tuijl	54
Oproep: gooi uw oude bidprentjes niet weg!	J. Brunier	56
Wat was en wat komt	A. van Tuijl	57
Activiteitenkalender	A. Moors	60

Voorwoord

Op dinsdag 16 maart a.s. houden wij onze Algemene Ledenvergadering in de Parochiezaal van Zondereigen. Aanvang 19.30 uur stipt. Voor deze vergadering ontvangt U allemaal nog een persoonlijke uitnodiging. Net als in de voorgaande jaren rekt het bestuur op een goede belangstelling van de leden. Immers de Algemene Ledenvergadering is de belangrijkste bijeenkomst van onze vereniging. Een bijeenkomst waarin U mee kunt denken en beslissen wat wij samen met onze vereniging het komende jaar willen doen en willen bereiken. Tijdens de Algemene Vergadering blikken wij met U terug naar de afgelopen activiteiten en kijken vooruit naar de komende activiteiten. Uw inbreng in deze wordt bijzonder op prijs gesteld.

Afgelopen weken heeft het bestuur ons beleidsplan 2000-2005 geactualiseerd. De voornaamste doelstelling van onze vereniging is en blijft het beoefenen van heemkunde gericht op het eigene van de eigen leefgemeenschap in verleden en heden. Belangrijk in dit geheel van beoefening van heemkunde zijn de huidige werkgroepen van onze vereniging. Immers, de werkgroepen zijn de draaischijven van onze vereniging. Het bestuur ondersteunt de werkgroepen waar nodig maar constateert dat er verschillende werkgroepen zijn die extra leden kunnen gebruiken. Voor leden die actief willen zijn binnen de vereniging een goede mogelijkheid om dit via een van de bestaande werkgroepen te doen. Heeft U interesse, meld U dan aan bij een van onze bestuursleden.

Om tot een betere werking van de werkgroepen te komen heeft het bestuur besloten om:

- a) een inventarisatie te houden van de werkgroepen;
- b) het functioneren te toetsen aan de doelstelling van de werkgroep;
- c) actieve werkgroepleden te werven.

Op deze wijze hopen wij als bestuur meer van onze leden te kunnen betrekken bij de activiteiten van onze vereniging.

Hierover willen wij graag met U van gedachten wisselen op onze Algemene Ledenvergadering in Zondereigen. Zorg dat U er bij bent.

Na afloop van onze Algemene Ledenvergadering (uiterlijk 21.00 uur) wordt er tijdens een gezellig samenzijn, een muzikaal optreden verzorgd door mevrouw Rita Oostvogels.

Ad Jacobs, uw voorzitter

---

www.amaliavansolms.org

verwelkomde begin dit jaar
zijn 7.500ste bezoeker.

Op naar de 10.000!

Neem ook eens een kijkje
en vermeld je bevindingen in het gastenboek

Karel v.d. Broek, een zonderling (vervolg)

Piet v.d. Flaes

Het was begin september 1944 toen er in de omgeving van ons dorp op grote schaal een legeroefening werd gehouden door Duitsers van de 719de Infanterie Divisie, die vlak daarop naar het Albertkanaal werden gestuurd in de omgeving van Geel. Een regiment van deze troepen had in juni al gevochten in Normandië. Vooral 's avonds, wanneer men naar het zuiden keek, zag men de lange vuurtongen der zware kanonnen en het gerommel was niet van de lucht. Met soldatentreinen kwamen in Tilburg grote groepen soldaten toe en onder leiding van Generaal Student legde men te voet de afstand naar Geel af. Met behulp van Jagtpanzers namen de Duitsers Geel opnieuw in. De geallieerden stuurden allerlei troepen die kant op en mepten de Duitsers weer terug over het Albertkanaal. Bij Geel, in de buurt van de Bloemmolens moest daarvoor zwaar gevochten worden. Maar nu terug naar onze legeroefening.

's Nachts begon het spel met veel geweld. Geweerschoten knalden door de nacht. Handgranaten scheurden de stilte vaneen. Rupskettingen ratelden over de landerijen. De "aanvallers" kwamen uit de richting Chaam en de "verdedigers" vanuit Baarle. Toen tijdens een pauze deze mannen zaten te bikken, wees een van hen plotseling naar de overkant. Direct daarna sloegen de meeste van de soldaten zich op de dijnen van plezier. Een kapitein maande de troep tot stilte, maar kon zelf zijn lach ook niet inhouden. Een brede glimlach gleed door zijn stoppelbaard. Ik dacht eerst: wat is hier eigenlijk aan de hand? En ja hoor, ik snapte het al gauw. Karel was met zijn halfjaarlijkse ritueel bezig.

Het was broeierig weer en weldra zou het gaan onweren. De bijen die hij in een twintigtal korven en kasten hield, stonden op scherp. Daar kwam Karel zijn huis uit met een bundeltje kleren onder zijn arm, die enkele maten te groot waren. Hij kleepte zich spiernaakt uit, liep langs zijn bijen en trapte tegen elke korf of kast die hij passeerde. Dat herhaalde hij een paar keer. De bijen reageerden eerst heel verbaasd, maar stortten zich toen op hun belager en staken hem waar ze hem maar te grazen konden nemen. Half murw wurmde Karel zich dan in zijn meegebrachte kledingstukken, strompelde naar huis en legde zich in bed. Na een paar dagen klom hij uit zijn bedstede en was weer voor een half jaar van zijn reuma af!

De Katholieke Arbeiders Jeugd in Baarle

Piet v.d. Flaes

We dateren dit verhaal in 1946, dus vlak na Wereldoorlog II. Er deden al langer geruchten de ronde dat er ook in ons dorp een afdeling zou komen van de organisatie K.A.J. Deze beweging was gesticht door de Belgische kardinaal Cardijn. Hij werd daarin bijgetreden door de diverse landelijke arbeidersorganisaties. Die hoopten uit de toestroom van jongeren veel nieuwe leden te verkrijgen om samen een dam op te werpen tegen de communisten en hen op die manier de wind uit de zeilen te nemen.

Een paar mensen besloten een vergadering te beleggen. De vergaderruimte was gevestigd in de gymzaal van de broeders. De opkomst op de oprichtingsvergadering viel wat tegen. Maar men besloot toch te starten met een eigen afdeling. Men had de statuten van een al bestaande club opgevraagd en die werden unaniem goedgekeurd. De contributie werd bewust laag gehouden. Voorzitter werd de heer A. Willemse. Die was ambtenaar bij de Raad van Arbeid te Tilburg. Hij was een zeer bekwaam man, die de vergaderingen van zowel bestuur als de leden met strakke hand wist te leiden.

Het eerste werk wat wij aanpakten was stenen bikken bij de flink beschadigde kerk van Nassau. Man, wat was dat een beulenwerk! Ik had van thuis een hakmes mee gekregen. Rond de steel had ik een doek gewonden. Die kerk was zeer degelijk gebouwd met pure cement. Dat bikt moeilijk. Ik zag dan ook in de pauze bij een bakje koffie diverse leden hun handen inspecteren. De vellen huid hingen er los aan.

Er zat ook een man bij die dit werk voor zijn broodwinning deed. Hij was beroepsstenenbikker, heette Deutekom en woonde in de Kerkstraat. Wanneer de zoveelste steen doormidden brak, loste hij wel eens een krachtterm die eigenlijk zo dicht bij de kerk niet thuishoorde! Vele jaren was deze man op diverse plaatsen zo aan het werk. Wat was dat een beulenwerk! De cement en de brokstukken van de stenen werden naar de

Hoogstratensebaan gebracht. Die werd met dat puin verhard. Daardoor werd ze in de volksmond de “Rooi Baan” genoemd.

Intussen werden alle leden in het nieuw gestoken. Ons uniform bestond uit een zwarte broek en een blauw hemd. Een stropdas voltooide het geheel.

Na een bezoek aan het gymlokaal, kregen we ook nog oefeningen op de speelplaats om het eendrachtig marcheren onder de knie te krijgen. Daarna vertoonden we het geleerde aan de onze mededorpsbewoners.

Het volgende project wat wij aanpakten, was de oprichting en bouw van een Mariakapel met een beeld er in. Het was in feite een dankbetuiging aan de Heilige Maagd Maria voor haar bescherming van het dorpscentrum, waar geen gevechten van betekenis hebben plaatsgevonden tussen de Duitsers en de Poolse bevrijders. De kapel verscheen op de Molenheide bij de familie van der Vloet. Alles is intussen verdwenen.

Het ging niet goed met de Baarlese K.A.J. Verschillende leden moesten soldaat worden, maar de genadeslag kwam toen de penningmeester met de kas verdween. Exit met de K.A.J.

Vele jaren later wilde men opnieuw beginnen. Helaas lukte dat niet.

Aon de praot mee (16)..... Piet van Gestel

***“Ik zie niks, ok nie as ik naor de zon kijk,
het is altij hartstikke donker”***

Dré Moors

Wie is Piet van Gestel

De meeste mensen in Baarle die Piet kennen, weten dat hij blind is. “Hartstikke blind” om met de woorden van Piet te spreken. Piet is nu 68 jaar. Hij is geen blindgeborene, maar is op zijn vijftigste blind geworden.

Hij werd op 7 december 1935 geboren in Baarle-Nassau aan de Bredaseweg, daar waar Harry de Bruijn heeft gewoond. Later heeft hij langere tijd gewoond in de Kerkstraat, tegenover de winkel van Leo v.d. Broek. Vader van Gestel was een echte Baarlenaar. De moeder van Piet kwam uit Limburg, uit het dorp Nieuwenhagen in de mijnstreek.

Hij had één broer en drie zussen. Zijn broer is overleden. Twee van zijn zussen wonen in Merksplas en een zus in Bergen op Zoom. Piet is nooit getrouwd geweest. “Ik hou wel van vrouwen mar allez, het is er nooit van gekomen om te trouwen.” Al vele jaren woont hij zelfstandig in een woning aan de Hoogbraak.

Zo ongeveer tot het moment dat Piet blind werd, werkte hij bij een aantal bedrijven in en buiten Baarle. In Baarle bij de sigarenmakerij in de Roosakkerstraat. Buiten Baarle bij fietsenmaker Jan Mathijssen en de Centrale Stanzerij in Aphen. Daarna o.a. in Breda bij de Etna. Al vele jaren is Piet lid van onze Heemkundekring.

Piet wou gin pastoor worden, mar ging er toch voor leren

In de Stationsstraat ging Piet naar de lagere school. Piet: “Ik dee alle vakken gère, behalve rekenen. Ik ben nie zo wiskundig. Taol ging goed, mar rekenen.. Hou op jong! Kattakwaod heb ik ok wel uitgehaold. Wie dee de nie jong. Ik heb wel ut een en aander uitgefreten.

Ondanks dè, pastoor Vekemans wou mar hebben det ik pastoor wier. Hij bleef mar mauwen, ok bij ons thuis. Thuis wouwen ze ut nie. Alle daogen kwaam de pastoor zeveren. Ja manneke, gij kunt goed leren. Op den duur ben ik toch mar weggegaon om veur pastoor te leren. Ik was twaolf, wè kunde nou toch op dieën leeftijd zelf beslissen.

Alles bij mekaor heb ik in Tilburg twee jaor veur pastoor geleerd. Dè was in Tilburg bij ut Vredesplein geloof ik. Ut was er heel streng. Mar ut was nie wet ik eigenlijk van plan was. Mar ja, ik hai mun eigen deur Vekemans om laoten lullen. Op unne gegeven moment, ongeveer nao twee jaor, hai ik ut wel bekeken en ben ik gestopt. Ik was het kotsbeu.

Toen ik thuis kwaam zee onze pa, as ge dan gin pastoor wil worden, dan gaode mar werken. En zo is het gekomen.”

Piet z'n jonge jaren

Heel veel kan hij er zich niet meer van herinneren. Zoals hij zelf zegt, heeft hij in die tijd niks bijzonders gedaan of meegemaakt. Als soldaat was Piet gelegerd in Venlo en Grave. “Ik was bij de stoottroepen. Gère dee ik het nie. Mar dè wier nie gevraagd. Ik heb ok wel verscheiene meskes gehad. Het langst wè ik gevreeën heb is zeuven jaor. Jè, ik hou wel van vrouwen. Ik heb trouwens ok wel eens un meske gehad waor ik nie thuis mocht komen. Ik zee, nou wil ik onderhaand keis of vies. Nou, ut wier dus niks. Getrouwd ben ik dus nooit. Ik heb altij men eigen gedaon. Gin vrouw gemiest. Lek ut nou ies nou ik blind ben was ut misschien wel makkelijk gewiest. God wie wit, er kan er altij nog ergens ene in den oven zitten, dè wit te nooit!

Zoas gezee heb ik veul jaoren as arbeider gewerkt. Vlak veur ik blind wier, was ik werkeloos. Toen viel het men op det ik slechter begos te zien”, aldus Piet.

Piet wordt blind

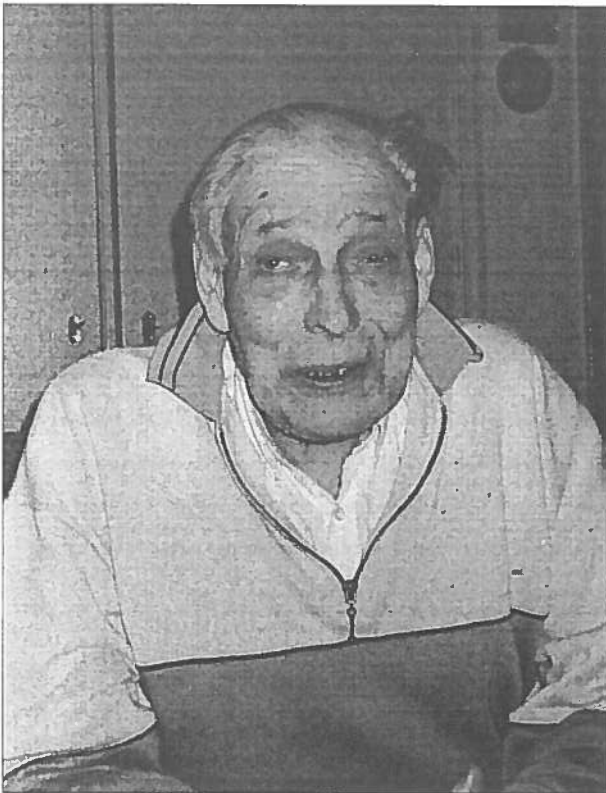
Rond het vijftigste levensjaar begint Piet steeds slechter te zien. Piet: “Het begos mee de krant lezen dat ik merkte dat er iets nie goed zaat. Ineens viel

dan alles weg. Ik knipperde dan mee men ogen en dan kos ik wir zien en verder gaon mee de kraant te lezen. In de loop van ongeveer drie jaar wier ut ziecht stillekes slechter. Ik ben in dieën tijd dikwijls bij den oogarts in Breda gewiest. Op unne gegeven moment zeet ie dè klopt hier allemaol nie. Er is iets, mar mee mijn apparaten kom ik nie verder. Je moet maar eens naar de neuroloog gaan.

Zo is het balleke gaon rollen. In Tilburg ben ik onderzocht deur de neuroloog. Er kwaam uit det ik un groot gezwel hai boven op de centrale oogzenuw. Daor kwaam ok de koppent vandaon die ik al lang hai. Ik mos geopereerd worden. Dè duurde de hele dag. Om 11 uur 's avonds kwam ik bij. Goed ziek. Mar nog erger, ik zag niks mir. Volgens den dokter was ik tijdens de operatie blind geworden. En hij kleeedde ut heel veurzichtig in dè ik nooit

mir zou kunnen zien. Volgens den dokter had ik een hersenbloeding kunnen krijgen as er nie was ingegrepen. Mar ja, beter blind dan dood docht ik toen.

Vanuit Tilburg wier ik overgebracht naor ut ziekenhuis in Breda. Daor heb ik nog drie maanden gelegen. Toen ik uit ut ziekenhuis mocht, ben ik wir naor school gegaon. Mar deze keer wel un heel bijzondere school, het blindeninstituut bij Apeldoorn.”

De blindenschool

Alles bij elkaar is Piet acht maanden op het blindeninstituut Loo Erf bij Apeldoorn geweest. Daar moest hij leren om zelfstandig te kunnen gaan wonen. Maar ook om zelf een potje te koken, af te wassen, de was te doen enz. Sommige dingen moest hij daar individueel leren. Andere dingen in een groepje van zo'n vijf blinden.

“Braille lezen ging eigenlijk bij mij nie mir. Dè komt omda ik vruger veul rauw werk heb gedaon. Veul mee ijzer gewerkt. Ik had daordeur te rauwe vingers. En bovendien ben ik unne vinger kwijt. Ik had het daar nie makkelijk. Ik heb het er moeilijk gehad. Op unne gegeven moment god verdoeme, ik kos ut nie mir aon. Ik schaaï er uit zee ik tegen munne maot. Mar munne maot zee, nie doen Piet, ge het hier nou al zo lang gezeten. Ik pakte un cognakske, sliep unne naacht en dags daarop hai ik wir moed. Mee de weekends mocht ik naor huis. Ik kos nog niks. Daorum ging ik dan dikwijls naor mijn zusters, dan de ene en dan de aandere.

Uiteindelijk was ik bekwaom om wir naor mijn huis te gaan aan de Hoogbraak. Gelukkig hebben onze pa en ons moeder nie meegemaakt dè ik blind ben geworden. Gelukkig nie”, aldus Piet.

Piet vindt thuis zijn draai

Vanaf het begin dat Piet thuis is, leert hij zich aan om alles op een vaste plek weg te leggen. Op die manier kan hij alles ‘blindelings’ vinden. De eerste 18 maanden heeft hij nog geen blindengeleidehond. Dan komt hij ook nauwelijks verder dan zijn eigen huis, tuin en directe omgeving.

Bij het Koninklijk Nederlands Geleidehonden Fonds in Amstelveen wordt voor Piet een hond aangevraagd. Eerst moet hij getest worden of hij überhaupt voor zo'n hond in aanmerking komt. Hij komt door de test. Dan volgen drie intensieve weken waarin hij in Amstelveen getraind wordt met zijn hond, een Duitse herder. De samenwerking met deze hond is voortreffelijk. Alles bij elkaar is de hond 14 jaar bij Piet. Na het overlijden van deze herder, krijgt Piet opnieuw een jonge Duitse herder.

Piet: “Mee dieën hond heb ik niks kunnen klaarmaoken. Hij was een mislukking. Wou nie luisteren en maokte alles kapot. Ik heb nog veur 600 gulden onkosten gehad aon ut bankstel. Ik heb hem gauw terug gedaon naar Amstelveen. Sinds zo’n drie of vier jaor heb ik nou dezen hond. Unne labrador.”

Wat is het ergste, blindgeboren zijn of later blind worden?

Een antwoord geven op die vraag is veel moeilijker dan gedacht. Piet: “Eigenlijk moette dan een vergelijking kunnen maken. En da kan ik nie, want ik weet nie wat het is om blindgeborene te zijn. Misschien miste minder om da ge dan nooit gezien het. Mar ik denk dè altij blind gewiest zijn toch ok nie alles is. Un blindgeboren iemand wit nog nie eens hoe een perd er uit ziet, laot staon unne mens. Ja, hij mot ut voelen. Mar omdat ik

tot mijn vijftigste gezien heb, kan ik unne auto en unne boom men eigen veurstellen. En daor ben ik eigenlijk toch wel blij mee.”

Piet en zijn hond Utz in het verkeer

“Mee Utz ben ik heel content. Witte wat het ies, zonder hond kan ik niks. Dè worde gewaor as ge un paor maonden ginne hond hebt. Iedere dag ga ik mee hum un stukske waandelen. Ik voel me veilig, as ik mee hum aon het waandelen ben. Veul mensen denken dè den

hond bepaolt wanneer wij een straot oversteken. Mar dè is nie zo. Den hond blijft bijveurbeeld bij het Leliestraotje net zo lang wochten tot ik zeg, we steken over. Aon de hand van het verkeerslawaaï weet ik dan of de kust vrij is. Dus oe oren motten goed zen. Ge mot de weg precies weten. Heel geconcentreerd zijn. Lest mos ik naor C1000. Ik denk, god verdoeme we motten er toch al lang zijn. Gelukkig kwaam ik iemand tegen aon wie ik kos vraogen waor wij waren. Toen un eind terug gegaon en opnieuw begonnen. Eigenlijk kom ik alleen op de Bredaseweg, de Chaamseweg, de Nieuwstraat, Singel en St. Annaplein. In de Stationsstraat kom ik eigenlijk nooit. Ik heb daor niks te zuken. Het bevalt me goed in Baol. Ergens aanders gaon wonen zou nie meevallen veur men.

Ik zee al, ge moet goed kunnen horen. Veul stemmen herken ik. Die van jou lijkt trouwens veul op die van Tiest Hurks. Gelukkig zijn er een paor meensen die wel un praotje mee men maoken. Mar er zen er ok die mee unne grote boog om men heen lopen. Die durven niks tegen oe te zeggen omdè ge blind bent.”

Zijn dagelijkse bezigheden

’s Morgens staat Piet om ongeveer acht uur op. Hij scheert en wast zich dan, laat de hond uit, geeft de hond te eten en eet zelf een paar sneetjes brood. Afhankelijk van het weer gaat hij een boodschapje doen of speelt een stukje muziek op zijn keyboard. “De muziek speel ik uit munne kop. Is trouwens best vermoeïend, want ge mot weten waor de toetsen zitten en het tempo in de gaoten houden. Af en toe speel ik ok een paor deuntjes op een fisje van bekenden. En ik kost niks! Tijdens ontspanningsdaogen op het bejaardenhuis speel ik ok wel eens. Nou, dan tegen de middag ga ik het eten klaor maken. Dan eten en afwassen. Elke middag pit ik un paor uurkes op de baank. Tegen den avond het werm eten klaor maoken.”

Nou word ik toch wel erg nieuwsgierig, een blinde die kookt, hoe gaat dat? Piet: ”Daor zen veul ezelbruggeskes veur. Alles mot op zunne plak staon. Dat is om te beginnen heel belangrijk. Dan het vuur nie te hoog zetten. Afhankelijk van het soort vlees prik ik daor in de pan mee menne vurk un paor keer in. Dè geldt ok veur de patatten. As ik soep of melk kook hou ik

het oorke van de pan vast. Dè oorke trilt dan een bietje. Tegen het overlopen of het koken is er dan een paar seconden gin trilling. Dan laot ik het oor los en zet het vuur leger. En pudding is gemak zat, die hoefde nie te koken!”

“Ik luister veul naar de radio, naor de Stille Genieter. ’s Avonds goi de TV aon. Ik pak gewoonlijk de kwissen mee. Die kun de goed volgen. As er niks op den TV is goi ik boeken lezen. Die zijn op cassettebandjes ingesproken. Ze komen van Den Haag. Dè is trouwens un goei slaopmiddel. Tegen elf uur naor bed. De nest in. Ik slaop zo.

Alles bij mekaor schiet den dag goed op. Regelmatig komt er eens iemand buurten. Toen ik nog zaag ben ik jaoren lid gewiest van de modelvliegbouwclub in Ravels. De kameraaien van toen komen nog regelmatig op visite. Toen ik pas blind was, kwamen ze mar peramper. Ze durfden nie goed. Ik heb ze toen alle vijftien uitgenodigd en is de zaak uitgepraot. En toen was ut ijs gebroken.

In de zomer, as ut goei weer is, ga ik fietsen mee Cel Gulickx. Cel vertelt dan waar wij zijn. Dè wit Cel wel. Die is in Baol en omgeving heel goed bekend. Af en toe goi ik mee met de Zonnebloem. Of naor mun zuster in Bergen op Zoom”, aldus Piet.

Afscheid

Het is weer tijd om afscheid te nemen. Piet merkt nog op dat hij geen schrik heeft van het ouder worden. Hij wil er nog lang bij zijn. “Ik geniet nog van hetgeen ik heb. Ik ben beperkt, mar dè wit te.”

Buiten en binnen maak ik nog een paar foto’s. Altijd vraag ik aan de mensen die geïnterviewd worden of zij nog leuke foto’s hebben van vroeger. Zo ook aan Piet. “Wè mot ik mee foto’s van vruger? Ik kan ze toch nie mir zien. Ik heb ze allemaol kapot gescheurd en weggedonderd!”

Piet, heel erg bedankt voor dit gesprek. Namens alle leden van onze Heemkundekring wensen wij jou nog heel veel fijne, gezonde jaren toe. Ik weet zeker dat jij op straat vanaf nu zult worden aangesproken door meer van onze leden!

Het jaar van de boerderij (5)

Antoon van Tuijl

Het was toch in 2003, dat jaar van de boerderij? Dat is nu toch voorbij!? Ja en nee. In 2003 is er een jaar lang op velerlei manieren aandacht gevraagd voor het behoud van onze boerderijen. Wij hebben daar als Heemkundekring onze bijdragen aan geleverd door onze artikelen, door een fietstocht met bezoek aan een paar fraai gerestaureerde huizen en schuren en door een boekdelen sprekende dialezing.

Aan het werk

Hiermee is de kous niet af. Wij zien “het Jaar van de Boerderij” als een begin. Nu moeten we aan het werk, anders heeft zo’n jaar geen zin! Dan gaat het verlies van ons agrarisch erfgoed gewoon door. Het tempo ligt schrikbarend hoog. Tussen 1990 en 2001 verloor Noord-Brabant ruim 37% van zijn historische boerderijen door sloop. Nog eens meer dan 20% werd onherkenbaar door onoordeelkundige verbouwing. Uitgerekend in het jaar 2003 werden er in Baarle drie typisch Baarlese boerderijen gesloopt! Als dat zo doorgaat, dan herkennen we binnenkort ons buitengebied niet meer. Het karakter en de geschiedenis verdwijnen uit ons agrarische landschap. Willen we dat laten gebeuren? Je moet er toch niet aan denken! Aan het werk dus!

Twee doelen

Vanuit de Heemkundekring hebben wij ons twee doelen gesteld. Het eerste: zorgen dat het oude Armeshof 2 in Ulicoten op de Gemeentelijke Monumentenlijst komt. Wij beschreven dit huis in Van Wirskaante 2003 no 1. Ruim veertig leden hebben dit prachtig gerestaureerde boerderijtje gezien toen we er met onze fietstocht een bezoek brachten. Iedereen verwonderde zich over het feit dat het nog geen monument was! In een nota, gericht aan het College van B en W en aan de leden van de Gemeenteraad van Baarle-Nassau, verzoeken wij hen, alles in het werk te stellen om dit waardevolle stukje Ulicoten zo spoedig mogelijk als

monument te registreren. Ook vragen wij volledige medewerking om bij dit boerderijtje een oude Vlaamse schuur te herbouwen, zodat er weer een compleet agrarisch geheel ontstaat.

Het tweede: wij bezochten in het “Jaar van de Boerderij” verschillende congressen, symposia en studiedagen over het boerderijthema. Overal was informatie te verkrijgen. Daaruit verzamelden we een aantal bruikbare tips, waarmee ons Gemeentebestuur mogelijk aan de slag kan, enerzijds om boerderij-eigenaren te ondersteunen en anderzijds om een goed beleid tot behoud van onze boerderijen te ontwikkelen. Een nota hierover is eveneens aangeboden aan het College van B en W en aan de leden van de Gemeenteraad.

Hebt u wel eens contact met raadsleden? Oefen dan invloed op hen uit zodat ze zich gesteund en aangemoedigd weten bij het verwezenlijken van onze gestelde doelen.

Foute jaartallen

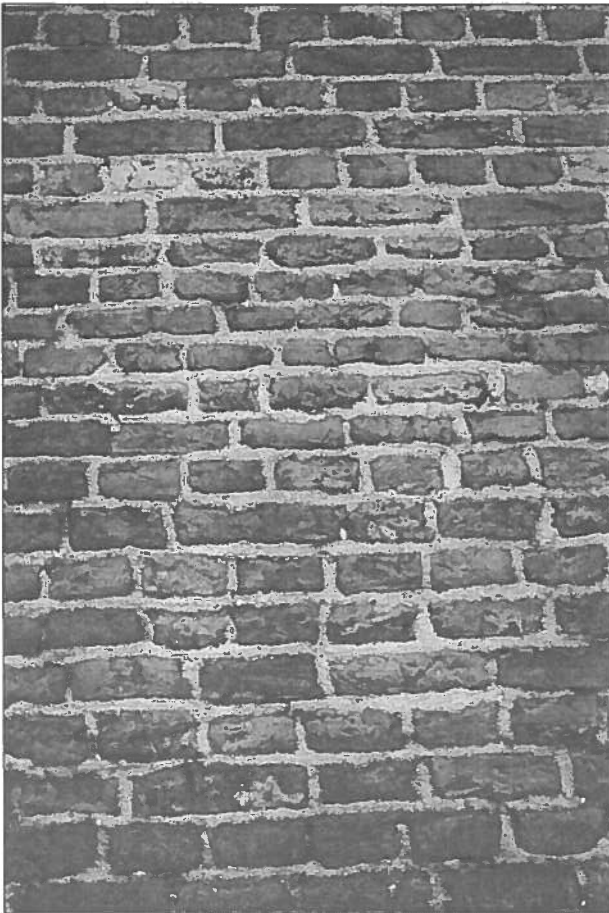
In ons vorige nummer (V.W. 2003-4) hebben we aandacht besteed aan de boerderij “Baijenshof” op Klein Bedaf 5. Waar de fout binnengeslopen is, kan ik niet achterhalen, maar een paar jaartallen kloppen niet.

Gevelstenen in het huis vertellen duidelijk dat Bayens zijn hoeve bouwde in 1828 en niet in 1928. Vanaf 1875 woonden er Adriaensens op dit bedrijf.

Sporen van vroeger

In ons artikel wekten wij de indruk dat Baijens in 1828 daar op Klein Bedaf een volledig nieuw bedrijf stichtte. Achteraf is dat nog maar de vraag. Stond er voor die tijd ook al een boerderij? Jes Seegers – die er woont en die heel graag naspeuringen doet – meent sporen te vinden van vroegere herkomst dan 1828.

In een gevel van het stalgedeelte zitten bijvoorbeeld drie verschillende maten bakstenen. Eén ervan zit wat afmetingen betreft tussen de gangbare soorten en de middeleeuwse kloostermoppen in. De grootte van bakstenen zegt vaak iets over hun ouderdom. Hoe groter, hoe ouder. In de stal staat een houten staander die duidelijk hergebruikt werd. De oude sporen van pen en gat verbindingen zie je zo zitten. In het erf en in de bedding van wat vroeger een verbindingsweg was tussen de twee delen

van Klein Bedaf krioelt het van de scherven. Daar zitten heel veel restanten in van middeleeuws plateel (aardewerken schalen en potten). Uit deze gegevens ontstaat het vermoeden dat hier al lang voor 1828 bewoning geweest moet zijn.

De Familie Seegers heeft plannen voor een zorgvuldige restauratie van de “Baijenshof”-boerderij. In die plannen past een grondig zoeken naar meer sporen van vroeger. Wie weet wat dit interessante huis nog aan historische gegevens prijs zal geven. Het laat nu al een aantal interessante details zien.

In de voetsporen van pater Ladislas (6)

Biografie, deel 1 ^{*01}

Herman Janssen

Jeugdjaren

Jozef Adriaan ('Jef') Segers werd in Zondereigen geboren op 2 oktober 1890. Hij was de oudste zoon van Petrus Segers (°Zondereigen 3 mei 1847, +Zondereigen 10 september 1916) en van Maria Philomena Remeysen (°Merksplas 17 april 1852, +Zondereigen 17 juli 1933). 'Peer en Philomientje' waren getrouwd op 20 april 1881. ^{*02}

Moeder Segers-Remeysen

In hun vroom Kempens gezin groeiden negen kinderen op, waarvan er vier in het klooster traden ^{*03}:

1. Marie, °17/5/1882, +17/3/1956, gehuwd met Frans Janssen (Alphen)
2. Joanna, °21/10/1883, +28/4/1956, Claris in Antwerpen (Zr. Rosa)
3. Louise, °24/8/1885, +14/11/1942, gehuwd met Jan Van Beek
4. Josephien, °8/6/1887, +18/3/1947, gehuwd met Louis Janssen (Alphen)
5. Mathilde, °5/12/88, +29/4/72, Gasthuiszuster in Mechelen (Zr. Xaveria)
6. Jef, °2/10/1890, +19/8/1961, Kapucijn in Canada (Pater Ladislas)
7. Fons, °7/7/1892, +24/12/1965, gehuwd met Pauline Mertens
8. Amelie, °8/6/1894, +3/1/1973, Annonciade in Ranst (Zr. Febronie)
9. Angelien, °26/1/1896, +7/2/1979, gehuwd met Jules Martens (Ulicoten)

Vader Segers

Jef Segers (Pater Ladislas)

Jef volgde lager onderwijs bij meester Jaak Van Dyck. Op 15 september 1903 verliet hij Zondereigen en volgde hij de latijn-griekse humaniora aan de Serafijnse School van de Kapucijnen in Brugge. *04 Zijn kostgeld voor eten, bed en boeken bedroeg 300fr. *05

Op 15 september 1909 trad hij in Edingen als novice in het klooster van de orde der Minderbroeders-Kapucijnen. Hij koos de kloosternaam 'Ladislas', in navolging van zijn oom en naamgenoot (Jozef Segers: °Zondereigen 14 december 1851, ingetreden 1871, professie 1872, eeuwige gelofte 1875, priesterwijding 23

december 1876, +Meersel-Dreef 25 juli 1885). *06

'Frater' Ladislas ('pater' word je pas bij de priesterwijding) legde de professie af op 16 september 1910 en de eeuwige gelofte op 17 september 1913. Hij ontving de tonsuur en de kleine orden op 8 december 1913. *04 Tussendoor verrichtte hij als oudste jongen van het gezin zijn legerdienst. Ladislas behoorde tot de lichterding 1910 en had als stamnummer 29603. Eind februari 1912 behaalde hij zijn militair diploma en zwaaide hij af. *07

Mobilisatie

Ladislas geraakte in 1914 hals over kop in het oorlogsgebeuren verzeild. Hij was in het klooster van Izegem (bij pater Epiphane) nauwelijks met zijn theologiestudies begonnen. 'Gelijk bij tooverslag stortte gansch dat innig leven in. Wij werden uit het warm kloosterleven gerukt en op gladdige wereldwegen geworpen. Het slagveld op!' *08 Voor zijn gevoelige natuur was deze overgang van het klooster naar de gevechtseenheid een harde beproeving. 'Wij zijn als vissen buiten het water. Wij dromen ervan om terug te keren naar het klooster.' *09

Ladislav maakte de Eerste Wereldoorlog mee als brancardier. Zijn daden van heldhaftigheid werden slechts overtroffen door de onbaatzuchtigheid waarmee hij zijn taak heeft volbracht. Hij was een excellente en onberispelijke brancardier, zonder schrik. Hij slaagde erin om temidden van bloed en vuur een ogenschijnlijk onverwoestbaar en aanstekelijk optimisme te bewaren. Innerlijk echter voelde hij zich arm, moedeloos en lusteloos. Of zoals hij het zelf verwoordde: 'De geestdrift mijner jeugd is koud geworden. De kroon viel van mijn hoofd.' *08

Brancardier Ladislav

Aalmoezenier J. Van der Mueren beschreef hem als 'een voorbeeldige kloosterling met diepe godsvrucht, gehecht aan het capucienenklooster en een steun voor zijn aalmoezenier.' *10

Ladislav ontving zijn oproepingsbevel op 1 augustus 1914. Na vijf jaar trok hij weer schoenen aan en reed met de trein via Kortrijk naar het fort van Hemiksem. Op 3 augustus koos hij voor het 4de linieregiment in Namen, want hij wou Wallonië zien én dichtbij de gevechten zijn. Pater Ladislav

Kloostergang Kapucijner-klooster te Izegem

verwachtte een Franse inval. De Duitse oorlogsverklaring van 4 augustus kwam voor hem als een donderslag bij heldere hemel.

Aftocht uit Namen

Ladislav volgde zijn regiment naar Landenne-sur-Meuse, waar hij op het slagveld voor het eerst soldaten verzorgde. Twee dagen later werd hij betrokken in de Slag bij Champion, waar veel manschappen stierven. Op 23 augustus werden de brancardiers en dokters naar de Benedictijnenabdij van Maredsous geleid. Daar gaven zij zich op 25 augustus over aan de Duitsers. Alle Rode-Kruismedewerkers werden naar Namen gestuurd. Zij overnachtten bij de Broeders der Christelijke Scholen en ondertekenden

een verklaring dat zij geen dienst meer zouden nemen in het leger. Op 27 augustus werden ze vrijgelaten. Zij vertrokken in kleine groepjes te voet richting Waver en Brussel. Daar verbleef Ladislav vier dagen in het kapucijnenklooster, waarna hij met de tram aan de Ninovense Poort ongestoord vertrok richting Izegem.

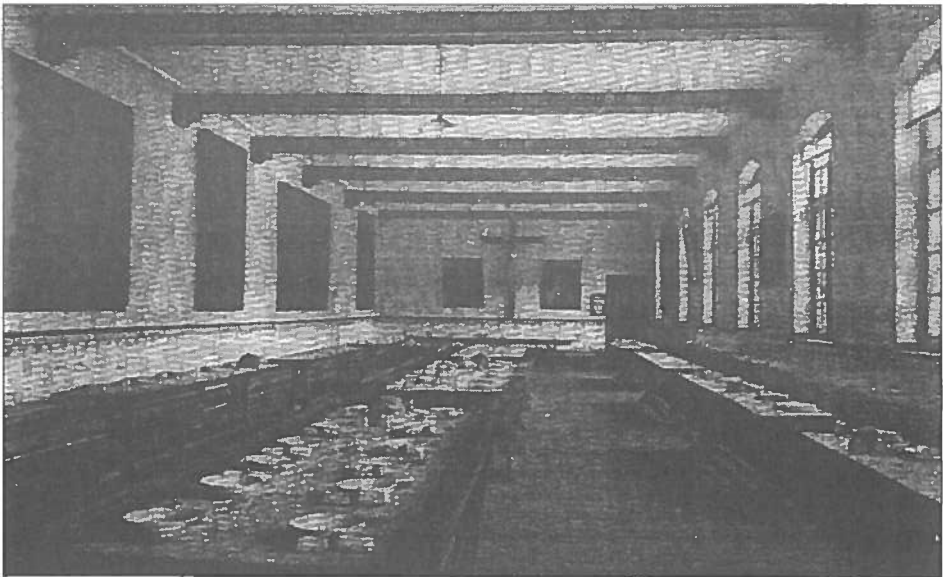

Hergroepering

De rust in het klooster van Izegem was van korte duur. De gendarmes kwamen begin september langs met het bevel dat alle afgezonderde soldaten terug naar hun depot moesten komen. Om niet herkend te worden bij een tweede arrestatie verwisselde Ladislas zijn kloosterpij tegen het soldatenuniform. Hij liet zijn baard afscheren en vertrok naar de veldpost van het Rode Kruis in Oude-God bij Antwerpen. Daar kreeg hij onverwacht bezoek van zijn vader. Ladislas zag hem maar enige minuten. Het was de laatste keer dat zij mekaar hebben ontmoet. Peer stierf in 1916. Ladislas herinnerde zich goed zijn laatste woorden: 'Jef, doe immer uw plicht, doch zoek het gevaar niet. Spaar u voor ons.'

Verdediging van Antwerpen

Om te beletten dat de vijand Antwerpen zou omsingelen, stak het regiment van Ladislas in Hemiksem de Schelde over. In Sint-Niklaas werd hij op 14 september 1914 toegevoegd aan de vijfde compagnie van het tweede

Refter Kapucijner-klooster te Izegem

bataljon van het 13de linieregiment. Gedurende vier jaren heeft hij alle lotgevallen van dit bataljon gedeeld. 'Ladis' was zeer geliefd bij zijn medesoldaten. Hij stond bekend voor zijn onverschrokkenheid. Telkens er vrijwilligers gevraagd werden voor levensgevaarlijke opdrachten tussen de gevechtslinies, aarzelde hij geen ogenblik. Zijn lotgenoot en medebroeder Matthias Vermang schreef over hem: 'Onversaagd was hij zijn jongens behulpzaam, altijd welgezind en onverbiddelijk trouw aan God en Vaderland. Reeds in onze studententijd noemden wij hem soms *den dappere*.'*¹¹

Toen de Duitsers besloten om Antwerpen aan te vallen, verbleef Ladislas langs de Schelde tussen Grembergen en Dendermonde, waar de vijand de Scheldebrug bestormde. Nabij Berlare werd hij betrokken in de hevigste gevechten die zijn eenheid tot dan toe had gekend.

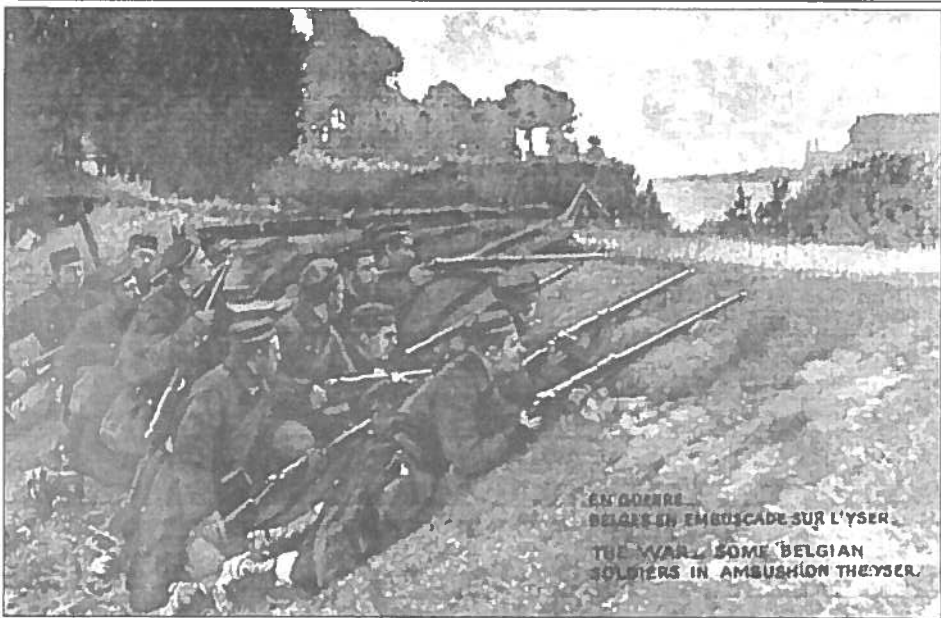
Aftocht naar de IJzer

Daarna kwam het bericht dat de verdediging van Antwerpen moest worden opgegeven en volgde de aftocht langs Lokeren. Eerst te voet, daarna met de trein. Na een dag zonder eten of drinken (in een beestenwagen) werden de soldaten gedropt in Eernegem. Van dááruit trokken ze in kleine dagmarsen naar de IJzer. In Keiem trok heel het Belgisch leger de IJzer over. Het regiment van Ladislas dekte de aftocht.

IJzerslag

Na acht dagen wacht in Keiem kwam het 10de regiment het 13de aflossen. 's Anderendaags werd de eerstgenoemde eenheid overrompeld. 'Ons eerste bataljon liep zich letterlijk dood in een stormloop om Keiem te heroveren. Op de 800 man kwamen er misschien 30 weder.' Ladislas versleurde Belgische en Franse gekwetsten op stokken en in kruiwagens. Berries ontbraken. Hij bleef ter plekke om gewonden te redden, ook toen alle Belgische troepen zich opnieuw achter de IJzer hadden teruggetrokken.

Op 17 oktober 1914 volgde de ene aanval na de andere. De beslissing van de oorlog hing van deze gevechten af. Vloekende officieren dreven bevende jongens met de revolver in de armen der dood. Overdag zaten de

Het Belgische leger in hinderlaag bij de IJzer

brancardiers en dokters noodgedwongen in een hulppost. 's Avonds gingen zij de gekwetsten halen in de loopgraven.

Na het verlies van de IJzer slaagde het Belgisch leger erin stelling te nemen op de steenweg van Oud-Stuivekenskerke, tussen de IJzer en de spoorweg. De gekwetsten moesten achterblijven. Het afscheid van die jongens was hartverscheurend. Van de vijand werden ijselijke wreedheden verteld. Kort daarop liepen de Duitse drommen zich te pletter op de spoorweg. Toen Ladislas de gekwetsten ophaalde, waren de Duitsers maar op drie meter afstand, aan de overkant van de spoorweg.

Overal in de grachten hielden de Duitsers zich verscholen. Die grachten liepen stilaan vol water omdat in Nieuwpoort op geregelde tijden de sluizen werden opengezet. Belgische en Duitse gekwetsten lagen op het slagveld verspreid. Zij zagen het water stijgen en werden langzaam overspoeld. Op 31 oktober 1914 was de IJzerslag uitgevochten. Ladislas had honderden

gekwetsten vervoerd. Zijn hart had gebloed van medelijden. Het slagveld werd een onoverzienbare watervlakte, waar opgezwollen mensen- en dierenlijken bovendreven.

Begin van de Loopgravenoorlog

Rond nieuwjaar 1915 trok Ladislas naar Sint-Joris bij Nieuwpoort. De loopgraven bestonden daar uit een aarden dam waarachter banken stonden. 'Daarop zaten wij 24 uren lang. Ge kont er niet geraken zonder tot aan de knieën in de slijkpap te zitten en als ge dan op uw banksken zat, vrees uw kapot en saarsje vast in 't water.'

Eind januari 1915 werd Ladislas met zijn regiment naar Steenstrate gezonden. Daar was geen overstroming. De gruwel van de IJzerslag was er nadrukkelijk aanwezig. Overal lagen Franse lijken. De raven trippelden rond en pikten in de handen en het gezicht.

Eind februari 1915 kwam het 13de linieregiment ver achter de frontlijn tot rust in De Panne en Ghyvelde (Fr.). Op 21 april 1915 werd pater Ladislas in De Panne tot subdiaken gewijd door Mgr. De Wachter. Daarna keerde zijn legereenheid terug naar de omgeving van Nieuwpoort, eerst naar Steenovens en van april tot oktober vervolgens naar Ramskapelle, waar Ladislas zich andermaal onderscheidde.

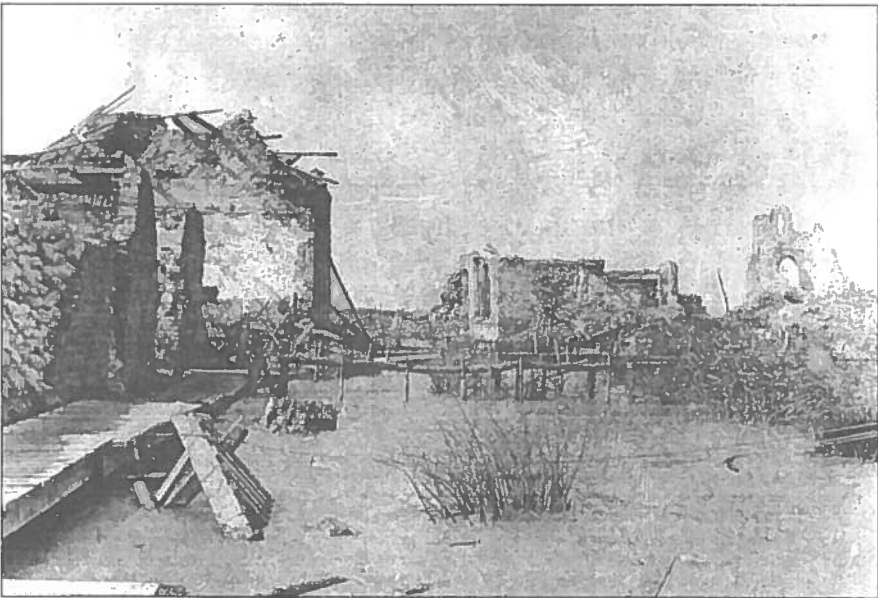
De Violette

Voor zijn dappere gedrag tijdens de stormloop op de boerderij De Violette in de nacht van 9 op 10 mei 1915 werd Ladislas op het Noordzeestrand persoonlijk de Militaire Medaille van Tweede Klas opgespeld door Koning Albert. Op 15 september 1916 ontving hij voor deze moedige daad bovendien het Oorlogskruis (Koninklijk Besluit nr. 4301). *04

'Een bende vrijwilligers kwam ons vervoegen en vier dagen daarna kregen die arme schachten reeds den vuurdoop: wij moesten de Violette in gaan nemen, een versterkte vijandelijke hoeve. In dien nacht die voor velen de laatste zou zijn, stapten wij over de loopbruggetjes met daverenden stap naar de menschenlaching, naar de dood. En vreedzaam schreeuwden de

watereenden hun vaarwel toe. Dan, op een gegeven teeken, terwijl al de kanonnen te gelijk ontbrandden, moest onze kompanie holder de bolder de 6de kompanie voorbij stormen met tuitende klaroenen in tap en de mannen huilden en brieschten. Duivelsch tafereel! Die stormloop - slecht voorbereid, slecht geleid en slecht uitgevoerd - mislukte deerlijk. Wij wierden pal gezet door de Duitsche mitrailjeuzen die een onoverkomelijk versperringsvuur uitoefenden. De roekeloosten sprongen toch vooruit, maar 't was telkens een sprong in de armen der dood. En toen moesten wij vluchten, over slooten en grachten, onze gekwetsten meeslepende en de kogels in den rug. Veertig man kostte ons die stormloop en ik gelek een beenhouwer, zoo was ik beklad met menschenbloed. En maanden daarna hongen de lijken onzer helden ginder nog in den Duitschen prikkeldraad, ten prooi voor de raven.'

In oktober 1915 werd Ladislas bevorderd tot korporaal-brancardier. Diezelfde maand mocht het 13de linieregiment voor een langere periode op rust naar Izenberge en Bray-Dunes (Fr.). Ladislas vertrok met pater Ireneus

Oud Stuyvekenskerke in 1916

voor de eerste keer op verlof naar Lourdes. 'Onder Maria's zegen ben ik daar vertrokken, hare bescherming is bij mij gebleven want sedertdien werd mijn makker juist nevens mij neergeschoten en een andere werd door een obus gekwetst in den schuilhoek zelf waar ik ook in zat.' *12

Diksmuide en opnieuw Ramskapelle

Op 6 december 1915 werd het 13de linieregiment gestuurd naar de loopgraven vóór Diksmuide, de gevaarlijkste Belgische sector. Met Kerstmis 1915 zat Ladislas in de eerste lijn. 's Nachts hoorde hij in de verte zingende Duitsers. Bij Diksmuide ontving Ladislas Segers het bericht van de berechtiging van zijn vader.

Vanaf 11 mei 1916 werd het 13de regiment rust gegund in De Panne en Bray-Dunes. Van juni 1916 tot maart 1917 verbleef Ladislas met zijn eenheid in Ramskapelle-Pervijze, het overstroomde slagveld waar het niet gevaarlijk was. Op rust lag Ladislas in Wulpen. In de zomer van 1916 reisde Ladislas een tweede keer naar Lourdes. De verschrikkelijke winter van 1916-1917 werd in Ramskapelle doorgebracht. Die winter ging Ladislas op retraite bij de Trappisten in Soligny (Orne, Fr.). Dat was nodig omdat hij walgde van 'de beestige ontucht der soldaten en van de wulpse bekoring der inwoners.'

Boezinge

Begin mei 1917 werden de soldaten van het 13de linieregiment met kloppend hart naar het front in Boezinge gestuurd. Naar het Sas, 'de streek waar gestorven werd'. Ladislas maakte er voor het eerst kennis met gifgassen. 'Het was nacht en wij zagen niets, doch het rook er plotseling als naar de gestoofde appelen. Terwijl wij haastig ons masker opzetten, voelden wij ons aardig worden gelijk mannen die ziek zijn van 't smoren. Tranen stroomden uit ons oogen en de noodsignalen dreunden door den nacht met een geluid als van loeiende monsters om de manschap te verwittigen.'

Op 7 juni 1917 werd het regiment van Ladislas rust gegund in Frans-Vlaanderen. Het waren eindeloze marsen door de brandende zon, dertig kilometer met een zware ransel op de rug. Van daaruit trok Ladislas voor de tweede keer op retraite naar de Trappisten in Soligny (Fr.). In oktober

1917 reisde hij naar Nevers om er het vluchtelingenwerk te bekijken. Vervolgens ging hij voor de derde keer op bedevaart naar Lourdes.

Vlaming

Omstreeks diezelfde maand kwam het bevel om jacht te maken op Vlaamsgezinden, de zogenaamde Blauwvoeten. 'Met brutale hand ontwortelde de militaire overheid ons Eglantierke. Alle studiekringen werden afgeschaft omdat daar Vlaamsche kultuur in zat. Huiszoekingen en gevangenzetting grepen plaats, aalmoezeniers wierden gebroken en verbannen, brankardiers uit ons midden weggerukt, korporalen en sergeanten hun graad afgetrokken. Voor de geestelijken kwam vanwege Mgr. Marinis het verbod om nog aan Vlaamsche politiek mee te doen. Die vervolgingen deden de Vlaamsche zaak met reuzenstappen vooruit gaan. Leve de bestuurlijke scheiding, tot spijt van wie 't benijdt! Nu of nooit zal Vlaanderen leven, nu of nooit ten gronde gaan!'

Ook Ladislas voelde zich aangesproken om te vechten voor Vlaanderen. In het leger werden de Vlamingen benadeeld tegenover de Walen door de overwegend Waalse bevelvoerders. 'Iets dat mij heerlijk heeft getroffen is het slavenschap van Vlaanderen. Ik wist daar wel iets van, maar nevens onze treurliederen hadden wij ook zegezangen die op een grootsch volk deden denken. Doch we zijn een slavenvolk. Ik ben fier in het leger te zijn. In het leger dat kampt voor het ridderlijk gegeven woord, voor

Passerelle in de winter

de eerlijkheid dus! Doch moet er geen ander lied ontstaan? Een lied van vlam en vuur. O! Gij moest eens weten hoe het soms woelt en stormt in mij... *08 Mijne leven voor Vlaanderen en Vlaanderen voor God. O, mocht ik dat winnende, sneuvelen.' *13

In 1946 beschreef pater Ladislav zijn Vlaams-Nationalisme als volgt: 'En ik herdenk hoe ik ermee dweepte en voorzeker had weergekomen in de rangen van het revolutionair Vlaamsche leger met den eersten oorlog, indien de revolutie had doorgedaan. Stuk voor stuk zijn veel dingen doodgedaan in mij.' *14

Pater Ladislav als brancardier

Modder

Op 13 november 1917, na vijf maanden rust, trok Ladislav opnieuw naar het front. De opdracht luidde: Diksmuide stormenderhand innemen. Doch de Italiaanse nederlaag legde het Vlaams offensief stil. In Merkem werden vervolgens in volle slag de beste Franse stoottroepen afgelost. 'Dat slagveld was meters diep omgewoeld. Om u voor te stellen hoe dat land gesteld was: beeldt u twaalf man in, noodig om een gewonde te verdragen en dat zij met hun gewonde uren onderweg bleven om hem eenige honderden meters weg te voeren. Hoe verhard ons gemoed ook

was, toch geraakten wij soms nog onder den indruk van de doodelijke angsten wanneer wij menschenlijken met stukken en brokken bijeen moesten rapen en in zakken vullen.’

De Slag bij Passendale

Maart 1918 volgde een rustperiode in Hondshoote (Fr.). Vandaar trok Ladislas naar de loopgrachten bij Lo, aan de IJzer. Intussen was het Duits monsteroffensief ontketend. In allerhaast werd het regiment van Ladislas naar Langemark geroepen om Engelse legers te ontzetten. Toen de vijand zijn offensief uitbreidde naar Ieper, geraakte het 13de linieregiment betrokken in de Slag bij Passendale. Op 20 april 1918 bekommerde Ladislas zich met frater Tarcis van Oostende om de vele gewonden. ‘Samen verdroegen wij een gekwetste onder de bescherming van de Rood-Kruisvlag, in klaren dag en op eenige stappen van den vijand. Eerst verliep alles goed; maar weldra hoorden wij schieten doch wisten niet dat ze op ons mikten. Een kogel nevens mijn ooren doet mijn hoofd zinderen. Ik stel voor op den grond te gaan liggen, Tarcis wil eerst de helling over... en plots glijdt de berrie uit zijn handen. Terwijl ik naar den kermenden gekwetste grijp, loopt Tarcis voorop. Ik hoor hem zeggen: ‘Ei! Ik ben gekwetst.’ Wij waren niet ver van een schuilhoek. Daar wordt hij verzorgd en verdragen terwijl ik bij den anderen gekwetste blijf. ’s Anderendaags overleed Tarcis in het gasthuis na folterende pijnen. Een kogel had zijn buik doorboord.’ De begrafenis vond plaats in West-Vleteren op 25 april 1918. *¹⁵

Deze gebeurtenis bezorgde pater Ladislas een ‘shellshock’, die hem voor de rest van zijn leven zou bijblijven. Peter Ryan, één van zijn Canadese oud-misdienaars, getuigt: ‘De eerste keer dat ik zijn shock opmerkte, was in de kerk van St.-Mary, Chatham Street in Blenheim. Hij stond een tijdje bewegingsloos voor het missaal bij het altaar. Toen ik naar hem toeging, leek hij te mediteren. Ik stond naast hem en wachte ongemakkelijk tot hij zou verdergaan met de misviering. Ik begreep niet wat er gebeurde en ietwat beschaamd stamelde ik: ‘Father?’. Met een lichte beweging van zijn hoofd en een lach in mijn richting vervolgde hij de mis in het Latijn. Pater Ladislas heeft nooit zoals al zijn medebroeders getracht om zelf een auto te besturen.

Pas later begreep ik waarom: omwille van zijn absences veroorzaakt door de shellshock.’ *16

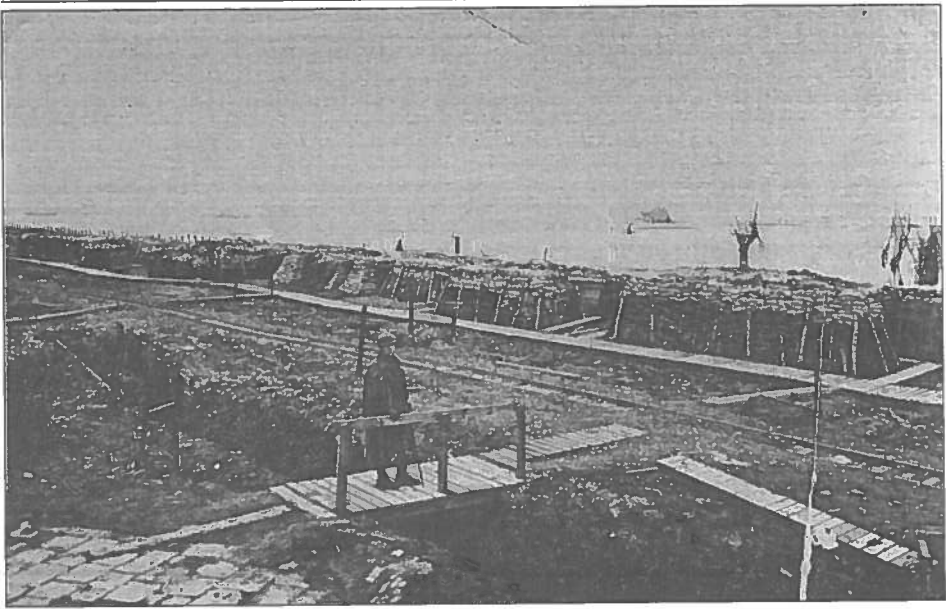
De shock ten gevolge van het oorlogsgeweld uitte zich ook in een overgevoeligheid. Ladislav kon onmogelijkheid nog afscheid nemen. Typisch was de manier waarop hij na de oorlog de soldaten verliet waarmee hij jarenlang had opgetrokken. Dat was emotioneel teveel voor hem. ‘Plotselings wierp ik mijn ransel op den rug en vluchtte weg zonder iemand vaarwel te zeggen. Ik kon het niet.’ Ladislav nam geen afscheid als hij ergens had gelogeed. Ook op de boot naar Canada (1949) was hij hiertoe niet in staat. *17

Ontspanning en vorming

Op vraag van pater Franciscus (Izegem) noteerde Ladislav al zijn uitgaven, ‘wat moeilijk is daar wij voor ons eigen kost moeten zorgen.’ *08 Waaraan hij zoal geld besteedde? ‘Kaarsen, gazetten, tram, bier, chocola, tabak en stekskens...’ *18 De priesters smoren hier allemaal et il faut qu’au bivouac le soldat fume.’ *19 Opmerkelijk zijn de onkosten voor de aankoop van een voetbal (tweemaal 1,25fr). *18 Het betreft waarschijnlijk schenkingen aan de jongens van zijn compagnie.

Ladislav heeft het altijd moeilijk gevonden om tijdens de oorlog zijn diepste gevoelens te verwoorden. ‘Een mensch moet tegenwoordig zulke gruwelen zien en hooren dat niets meer in hem van impressie tot expressie gewordt.’ *20 Maar in de tweede helft van 1916 schreef hij enige artikels over frontindrukken voor de Belgischen Standaard. Ladislav behoorde tot de eerste en naderhand tot de trouwste medewerkers van pater Ildefons Peeters toen deze in 1915 het blad lanceerde. *04 Ladislav Segers toonde sympathie voor het Vlaamsgezinde blad dat het moreel van de frontsoldaat trachtte op te krikken. ‘Ik kom toejuichen om Uwen, onzen Standaard.’ *21

Ladislav en Ildefons behoorden tot dezelfde orde. Zij kenden mekaar van in het klooster ‘de Boeverie’ te Brugge. Ladislav keek op naar pater Ildefons. Hij was dan ook verheugd toen laatstgenoemde in 1918 werd aangesteld als overste voor de kapucijnen van het IJzerfront. *22 Ook na de oorlog,

Spoorwegberm Oud-Stuyvekenskerke

toen pater Ildefons in Wallonië verbleef, hielden ze schriftelijk contact. ^{*23} In 1918 zorgde Ladislav Segers in zijn compagnie voor de verdeling van de Belgische Standaard. Telkens vroeg hij om een aantal exemplaren op te sturen dat schommelde tussen 36 en 45.

Ladislav vond een stichtend boek in de loopgrachten het beste middel om de zedenverwildering te bestrijden. Daarom had hij het ambt van bibliothecaris op zich genomen. ^{*12} 'In mijne compagnie zijn er gedurig 45 boeken in omloop.' ^{*24} Zelf besteedde hij de nodige aandacht aan zijn studies. Zo weten we dat hij in Oeren bij de hoeve Vrinds (of Devriendts), waar de aalmoezenier een kamer had gehuurd voor de brancardiërs, in zijn haast een studieboek achterliet toen het bataljon bij zijn terugkomst uit Lourdes onverwacht moest vertrekken. ^{*25}

Eindoffensief

In het begin van de zomer 1918 kreeg het 13de linieregiment weer de sector van Diksmuide tot Oud-Stuivekenskerke te verdedigen. Het was er kalm, al woedden er soms vervaarlijke bommengevechten. De ergste plaag waren nog de muggen. Je zag daar in de lucht soms zwermen muggen gelijk rookwolken en hun gegons was gelijk het ruisen der zee. Na de vierde Lourdesreis van Ladislas was er alleen nog sprake van het groot offensief. Op 28 september 1918 werd de aanval ingezet en op 14 oktober 1918 kwam de grote doorbraak. Nog enige dagen werd gevochten langs het kanaal van Schipdonk, maar op 2 november 1918 werden de Duitsers ook daar verdreven. Vervolgens ging Ladislas met zijn legerenheid rusten in Sint-Pietersveld.

Na de wapenstilstand op 18 november 1918 begon de zegetocht door Vlaanderen. 'Met de muziek vooraan togen wij door de bevlagde dorpen en steden. Toen beleefde ik den zoo driftig verlangden dag, den dag die vier jaar lang in mijn droomen had gespeeld. Den dag mijner zalige huisvaart, naar moeder en al mijn beminden. O die verrassing, o dat kussen! En wat een zotternij in 't lieve heidedorpken als held weder te keeren na de zegenrijke oorlog.'

Na de oorlog

Na de enthousiaste verwelkoming in Zondereigen volgde Ladislas zijn legerafdeling naar Aken (Duitsland), waar hij deel uitmaakte van het Belgisch bezettingsleger. Op 6 december 1918 werd hij naar het kamp in Veurne gezonden. Er was daar een tekort aan brancardiers.

Op 29 januari 1919 werd Ladislas ingeschreven bij de Hogeschool-compagnie in Gent. Een dag later werd hij bevorderd tot sergeant-brancardier. Vanaf dat moment verbleef hij in het klooster van Aalst omdat de gebouwen van de kapucijnen in Izegem bezet werden door Franse troepen. Eind mei werd Ladislas opnieuw onder de wapens geroepen en verbleef hij in Namen. Beurtelings werd hij naar St.-Truiden en Antwerpen gestuurd om er bureauwerk te doen. Vanaf 1 juli 1919 verbleef Ladislas opnieuw in Aalst en op 15 augustus 1919 werd hij met onbepaald verlof uit

Wil jij meereizen “In de voetsporen van pater Ladislas”?

Dat is jammer, want de bus is volgeboekt.

Misschien komen er plaatsen vrij?

Teken daarom zo snel mogelijk in op onze reservelijst.

De deelnameprijs bedraagt 225 euro per persoon in geval van overnachting op een tweepersoons-kamer. Voor een eenpersoonskamer vragen we 25 euro toeslag. Leden van onze vereniging krijgen 25 euro korting. In de prijs zijn inbegrepen: drie dagen bus met chauffeur, zes maaltijden met drank, twee overnachtingen in een driesterrenhotel, gids-, inkom- en organisatiegelden. Niet inbegrepen zijn: picknick op de heenreis, vrij avondmaal op de laatste dag, eventuele dranken na het avondmaal.

Geef je naam op: in het Heemhuis, bij Herman Janssen (014/63.40.77) of bij Frans Van Gils (014/63.35.88).

het leger weggezonden. ^{*26} ‘Nu is die oorlog gedaan. Ik ontwaak als uit een schrikkelijken droom en zie weer het zalig kloosterleven voor mij opengaan.’ ^{*27}

Ladislas was houder van het IJzerkruis, de Overwinningsmedaille, de Medaille van de Strijder-Vrijwilliger 1914-1918, de Medaille der Geallieerden, de Militaire Medaille van Tweede Klasse (1915) en het Oorlogskruis (met twee palmen). Acht frontstrepen werden hem toebedeeld. In 1916 werd hij geridderd in de Orde van Leopold. ^{*28} Een indrukwekkend lijstje! Nooit echter heeft pater Ladislas uitgepakt met zijn decoraties. Hij was een mens zonder grootspraak. Het wegdragen van gekwetsten uit de vuurlijn vond hij een daad van menslievendheid, geen heldendaad. ^{*29}

Bronnen (aanwezig in het archief van onze Werkgroep Zondereigen)

01. De basisgegevens komen uit het oorlogsdagboek van pater Ladislas Segers.
02. H. Janssen e.a., 'Een Eeuw Zondereigen', 2001, pag.119.
03. E.H. Frans Janssen e.a., Familiestamboom.
04. M. Janssen, in 'Vox Minorum 1961-6', p.252-259.
05. Pater Pol Nieuwlandt, in 'Gazette van Detroit', 31 juli 1959.
06. Bidprentje van pater Ladislas Segers (oom en naamgenoot).
07. Diploma van de examenjury Oost-Vlaanderen, Gent, 26 februari 1912.
08. Brief aan pater Epiphane, Kerstmis 1915.
09. Brief aan zijn medebroeders, 4 augustus 1916.
10. E.H. Van der Mueren, 27 februari 1929.
11. Brief van Pater Ladislas Tytgat, archivaris van de Kapucijnen in Antwerpen.
12. Brief aan zijn medebroeders, 14 januari 1916.
13. Brief aan zijn medebroeders, begin 1916.
14. Brief aan E.H. Fons Van Beek, 1946.
15. 'Maandblad De Panne', p.85.
16. Uit het Engels vertaald citaat uit de notities van Peter Ryan.
17. Mondelinge getuigenissen van familieleden.
18. Brief aan zijn medebroeders, augustus 1918.
19. Brief aan pater gardiaan, 7 augustus 1914.
20. Brief aan zijn medebroeders, 23 juli 1915.
21. Brief aan pater Ildefons, 4 november 1916.
22. Brief aan pater Ildefons, 14 juni 1918.
23. Brief aan pater Ildefons, 30 december 1920.
24. Brief aan zijn medebroeders, juli 1918.
25. Brief aan zijn medebroeders, ongedateerd (winter 1917-1918).
26. Pater Ladislas, 'Verslag over mijn oorlogsjaren', p.3-4.
27. Brief aan vader overste, ongedateerd (eind 1918).
28. Pater Ladislas, doc. 619 (p.4).
29. Pater Pol Nieuwlandt, 'Terugblik op het leven en werk van Pater Ladislas Segers bij zijn tienjarig afsterven', 19 augustus 1971, p.13.

De Zondagswet

Fons Willemsen

Wij staon d'r eigenlijk nie bij stil, maor de zondagswet wil zeggen dè ge op zondag nie meugt werken. En die wet bestaoi nog, maor ze wordt nie meer naogelèèfd. Hoeveul mensen zou'en er nie veur betaold hebben, dè ze 's zondags werkten? Want als ge vruger op zondag werkte, dan kreegde een verbaol, tenminste als de wetsdienaor 't zag.

Houtjes veur de kachel

Onze vaoder, mee naome Jantje Vugt, die heei-er 's veur motten betaolen om 's zondags te werken. Dè was in 1928. Hij was op 'ne zondagmiddag houtjes aon 't kappen. Dè deei-ie alle zondagmiddagen, want in de week ging-ie werken veur ene gulden per dag. Nou komt veldwachter Parlevliet bij 'm aon, net toen-ie daor aon 't kappen was. De veldwachter zee: "Wè zedde gij aon 't doen?" "Dè hoefde nie te vraogen," zee Jantje. "Ik ben veur de kachel aon 't zorgen. Die maakt de vrouw alle mèèrgens aon mee dees dun houtjes die ik hier kap." "Gij weet toch dè ge op zondag nie meugt werken. Het is ene rustdag. Ik moet een verbaol maoken en dè zal u geld kosten!" "Ik doei toch niemand schaoi", zee Jantje. "Wet is wet!" zee de veldwachter. En het kostte Jantje toch wel mooi twee en een halve gulden! Bekaant een half weekloon als ge bedenkt dè Jantje in 1928 ook nog den hele zaoterdag moest werken. Maor nou weet 't ook: de zondagswet kostte de mensen in die'n tijd nogal eens geld. De wetsdienaor dee daor dienst op, of 'ter op zondag gewerkt wier.

In Bels wel

Nou letten ze d'r nie meer op, al bestaoi de wet nog altijd. Dè komt eigenlijk zo. In Bels daor hedde 's zondags altijd meugen werken. Ge weet dè misschien nog nie, maor daor hebben ze een Katholieke regering. Daor meugde zondags van werken. En wij in Nederland, ook al zitten we nog zo dicht tegen Bels aon, meugen nie werken op zondag. Wij hebben een

Nederlands Hervormde regering en daor zit 'm dè in. Daorum die zondagswet. Ge mot er u eigen maor nie druk om maoken. D'r wordt zo veul deur de vingers gezien. Ik zou bekaant durven zeggen dè de meeste wetsdienaoren nog nie meer weten wè dè de zondagswet nou eigenlijk is. Gullie weet 't nou wel en dè is zat!

't Is mèn een raodsel

D'r wier vruger ook nogal eens de zot mee gehouen. Zo vertelde iemand tegen mèn dè hij in Zeeland geweest was. Hij wou op zondag een brood

gaon kopen mee een pakske boter. Maor 't was nie waor! Genen bakker te vinden die brood verkocht op zondag.

Zou dè waor zijn? Veur mèn is 't een raodsel. D'r was 't er nog eens ene naor Zeeland geweest – op zaoterdag, want dan meugde werken – veur een paor kippen te kopen. Het waoren zo'n schoon kippen! Hij nam er zes mee. Zegt die'en boer tegen hem: "Nou moet ik den haon nog vangen. Die mag nie bij de kippen blijven, want 't is morgen zondag!" Wè 't ie daor mee bedoelde is veur mè een vraog. Weet'e gij 't misschien? Zo zie'de wel dè 't er wel eens mee gelachen wordt. Tegenwurrig nemen ze veul mee een korreltje zout.

Goei weer

Vruger kreegde heel af en toe dispensaotie veur op zondag te meugen werken. Dan riep de pastoor van de preekstoel af: "Beste mensen, ge moogt vandaag werken op het land, omdat 't goei weer is. Anders staoi alles te verrotten, want 't heei al twee weken niks gedaon als gerengerd." Jao, toen belèèfdn de mensen de zondagswet nog. Tegenwurrig nemen ze 't nie zo nauw. Zonder licht op de fiets, mee vieren neffen mekaoren... 't mag nie, maor ze doen 't toch! En rijdt'er maor eens enen aon. Dan ben'de zuur. Wij denken wel eens: zou'en er nog wetten zijn? Dè ze 't maor uitzuken!

Tot 'nen anderen keer. Dan doe ik m'n Communie. Dè was ook in 1928.

Werkgroep “Speciale Projecten”

Jan Willekens

Onderstaande tekst vind je op Amalia’s website onder de rubriek “Werkgroepen”:

- Werkgroep “Speciale Projecten” (actief sinds 2000)
- Coördinator: Leo Voeten
- Doelstelling: Het realiseren van activiteiten met een projectmatig karakter welke niet vallen onder de doelstelling van andere werkgroepen van de heemkundekring. De werkgroep voert projecten uit op verzoek van het bestuur of draagt zelf projecten voor aan het bestuur.

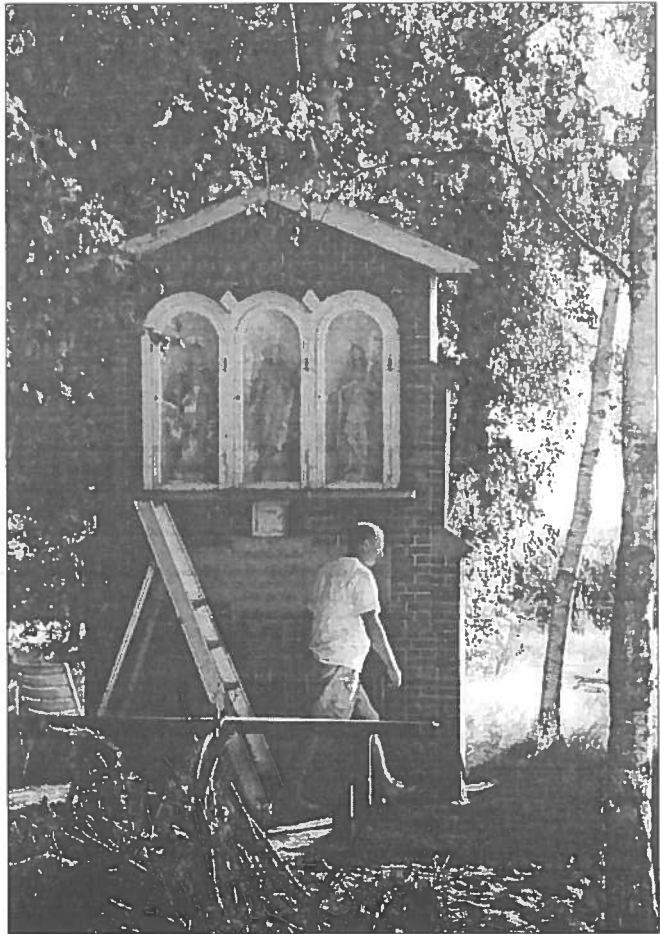
De oorspronkelijke doelstelling van de werkgroep was het realiseren van alle activiteiten welke betrekking hadden op het 25-jarig bestaan van Amalia van Solms in 2001. De werkgroep leverde een vlekkeloos programma af waardoor Amalia kan terugkijken op een schitterend en kwalitatief hoogstaand feestjaar.

In elke woonkern van de vereniging werd een herinnering aan dit jubileum aangeboden. In Zondereigen werden infobordjes geplaatst bij de kapellen langs de Zondereigenwandeling, in Ulicoten werd een bronzen beeldje ingehuldigd bij de Bernarduskapel, voorstellende twee biddende handen naar een ontwerp van Jan Boeren, in Baarle werd een infobord geplaatst bij de Salvatorkapel op Nijhoven en in Castelré werd een nieuw ballonmonument van de hand van Stan Grooten onthuld.

Zoals reeds eerder vermeld op de website is onze werkgroep in 2003 gestart met de restauratie van een oorlogsmonument in Castelré. Dit monument werd destijds opgericht op de plaats waar in de Eerste Wereldoorlog een noodkerk en een noodschool stonden. De tand des tijds had zijn werk gedaan en het monument dreigde in totaal verval en de vergetelheid te geraken.

Castelré is een deel van de Nederlandse gemeente Baarle-Nassau. Vanwege de grote afstand naar het centrum van Baarle (meer dan 10 km) zijn de inwoners echter aangesloten bij de nabijgelegen Belgische parochie Minderhout en gaan de meeste van de kinderen daar ook naar school.

In de Eerste Wereldoorlog werd de grens tussen het neutraal zijnde

Nederland en het bezette België door de Duitsers hermetisch afgesloten door middel van een elektrische draadversperring. Er werd o.a. op initiatief van de toen tijdelijk dienstdoende pastoor Baes de mogelijkheid geschapen om op Nederlands gebied ter kerke en naar de school te gaan in een noodgebouw. Na afbraak hiervan is door de gemeenschap van Castelré als dank het herdenkingsmonument opgericht op de plaats waar in de oorlog het altaar stond. De restauratie is op dit moment grotendeels gerealiseerd en de omgeving zal aangepast worden door middel van wat eenvoudige bestrating, beplanting, enkele zitbanken en een informatiebord.

Ook zal er een nieuwe uitgave komen van een herdenkingsboekje dat na de oorlog door pastoor Baes is geschreven. Dit zal aangevuld worden met nieuwe artikelen over “den elektricken draad”, wat foto’s, kopieën van de oorspronkelijke rekeningen en bouwtekeningen welke gevonden zijn.

Dankzij de medewerking van diverse sponsors, giften van de bevolking van

Castelré en de belangeloze inzet van een aantal mensen kan het totale project gerealiseerd worden zoals de werkgroep voor ogen stond. De dank hiervoor zal extra geaccentueerd worden op hemelvaartsdag in mei a.s. Op die dag wordt er elk jaar een herdenkingsdienst gehouden bij het monument. Deze wordt verzorgd door de pastoor van Minderhout. Dit jaar zal dan tijdens een feestelijke viering het monument in zijn oorspronkelijke staat terug worden overgedragen aan de gemeenschap en zal het herziene herdenkingsboek worden uitgegeven. Op de bijgevoegde foto’s ziet U het monument, eerst in zijn verwaarloosde staat en dan tijdens de restauratie.

Oudste vermelding van Ulicoten

Herman Janssen

In 1994, alweer tien jaar geleden, vierden we samen met de plaatselijke gemeenschap het 550-jarig bestaan van Ulicoten. Onze 'Werkgroep Ulicoten', onder leiding van Fons Willemsen, lag aan de basis van de succesvolle feestelijkheden. Er werd toen gevierd op basis van de oudst gekende schriftelijke vermelding van Ulicoten, namelijk de stichtingsakte van een beneficie voor de kapel op 12 mei 1444. Voor alle duidelijkheid: 'Ulicoten was reeds eerder, zij het in geringe mate, bewoond.' ('Tussen Bollekens en Bremer', pagina 8) Maar uit die tijd was geen schriftelijke vermelding van de naam Ulicoten gekend.

Lange tijd werd daarom gedacht dat we in 2019 het 575-jarig bestaan van Ulicoten konden vieren. Tot Jan Broos, lid van onze 'Werkgroep Genealogie', onlangs een ontdekking van formaat meldde. Hij had de persoonsnaam 'Truden van Ulencote' gevonden in een Poppels cijsboek dat dateert van St.-Maartensdag 1340. Dit boek wordt bewaard in het Rijksarchief van Brussel (Fonds Rekenkamer nr. 2556). De namenlijst vermeldt ook de namen 'Tommelen' (primo Petrus, Petrus, Matheus, Bate en Meus) en 'Bondas' (Hein, Walt., Rulen, Ruten en Bona). Bondas is de oorspronkelijke benaming voor 'Bedaf' (Bondaf, Bodaf).

Deze vondst betekent alvast dat de oudst gekende schriftelijke verwijzing naar de naam 'Ulencote' thans dateert uit 1340. De gemeenschap bestaat dus minstens 664 jaar. Of we in 2015 het 675-jarig bestaan van Ulicoten gaan vieren? Dat hangt ervan af. Waarvan? Of Jan Broos de volgende jaren nog meer sensationele ontdekkingen doet... Proficiat, Jan!

Uitgelezen

Boekbespreking

Christa Derks

Het boek “Leefgewoonten van onze ouders en voorouders” van Desire de Boeck heb ik uit Bidoc meegenomen toen ik met vakantie ging. Op de voorkant staat een foto van een werktuig dat ik niet kende. Er liggen plukken stro in de buurt. Ik vroeg het aan een paar mensen op de Heem. Men zei dat het een vlasbraak was.

Titel en foto van het boek hadden mij blijkbaar op het verkeerde been gezet. De schrijfster had haar boek beter “Lipelo en de oude leefgewoonten” kunnen noemen. Desire begint namelijk met de geografische ligging van Lipelo, een dorp in de buurt van Dendermonde. Daarna beschrijft ze het landschap. Toen ik op bladzijde 29 las dat het blad en de vrucht van de eik op de Belgische franken voorkwamen, heb ik gauw even gecontroleerd of die ook op de euromunten staan. (Het boek is al in 1981 gedrukt.)

In hoofdstuk 3 schrijft ze over bijgeloof. Dan komen de zwarte katten, uilen en vleermuizen aan de beurt. En schavakken komt of komen aan bod. Weet u wat schavakken is of was of waren? Ik niet. In deel 2 schrijft ze daar meer over. Ik kom er een volgende keer op terug.

Het volgende hoofdstuk bevat spookverhalen. Dan gaat het over de waterduivel, die uit de diepten van de beek zijn prooi besprong. Op een bepaald moment leest u uitgebreid hoe men het mozegat (opening in de muur waardoor het afvalwater van de keuken naar buiten kon stromen) tot een spookgat maakte. Een kikker met een brandend kaarsje op de rug werd via dit gat naar binnen gelaten.

In het hoofdstuk “Verdwenen straatbeelden” las ik over het Belgische automerk “Minerva”. De fabriek is door degelijkheid van haar product failliet gegaan! Ik vond er ook een bijnaam voor bepaalde politiemannen, namelijk “de Zwaantjes”.

Een leuk hoofdstuk vond ik: de Voddenman en zijn huissel (handweegschaal). Misschien hebben wij wel zo'n toestel in onze collectie. Op bladzijde 82 geeft de schrijfster een verslag van een "koers mee gewone velo's" (een wielervedstrijd op gewone fietsen) en hoe ze deze verloor.

Hoofdstuk 6, De tijd van toen, begint met een verslag van de loting voor de dienstplicht, ingevoerd tijdens de Franse overheersing. Men probeerde de uitslag te beïnvloeden door gebeden, offergiften, novenen en bedevaarten. Veel jongens van buitenaf kwamen op de dag dat ze moesten loten naar de Antoniuskerk van Lipelo.

Vervolgens schrijft ze over het "sjikken" (het pruimen van tabak) en de tabaksteelt. En ze heeft het over de gewoonte om stro of zand op de vloer te strooien om die langer schoon te houden. Ook vertelt ze over versjacheren. Er is in Lipelo veel versjacherd! Het gaat verder over communie, spinnen, vlasbewerking, Snoeck's Almanak en over boeren volgens de maanstanden. De maan in Leeuw bevorderde de vruchtafzet en de maan in Tweeling gaf goede bloei.

De schrijfster eindigt haar boek met een aantal uitdrukkingen, zoals: zelf niet boven komen (een ander laten betalen), met een ei in zijn broek zitten (schrik hebben) en een kapelleke doen (na het werk niet rechtstreeks naar huis komen). Er staan nog veel andere leuke uitdrukkingen in.

Leen dit boek bij Bidoc en u kunt ze zelf lezen!

Ondanks de misleidende titel heb ik ervan genoten.

De hamster of korenwolf

Piet v. d. Flaes

Nog niet zo lang geleden kreeg Nederland van de Europese Unie op zijn falie en werd verzocht wat meer aandacht te besteden aan de hamsters. Deze wonderschone dieren zijn bijna allemaal uitgestorven. Hun burchten in de Limburgse lössgronden zijn grotendeels verlaten. De hamsters, die door hun levenswijze wel moeten opvallen, graven met hun sterke poten ingewikkelde gangen in de landbouwgronden. Ze gaan wel tot twee meter diepte en maken verschillende kamers, onder andere een woonkamer en een voorraadkamer. In de herfst vullen ze die met granen, appels, suikerbieten, enz. Door deze handelswijze wekten zij de woede van de landbouwers. Die verdelgden de dieren dan ook op grote schaal.

Zowel mannetjes als vrouwtjes leven buiten de paartijd solitair (alleen). Moeder hamster heeft het maar druk met het grootbrengen van haar zes tot achttien jongen. Dit kan haar wel driemaal per jaar gebeuren. Wat een druk bestaan!

Hamsters zijn ook verzot op aardbeien. Wanneer deze rijp zijn en hun zoete geur de neusgaten van de dieren bereikt, dan zijn ze bereid tot een vroege morgenwandeling of een late avondtocht om de vruchten te verorberen. Vroegplukkers zagen de hamsters dan ook vaak schielijk in de schemering verdwijnen. En in het najaar waren de valappels de pineut. Nee, zo werden ze niet erg geliefd bij de land- en tuinbouwers in hun leefomgeving.

Er werden dan ook dikwijls afspraken gemaakt tussen de plaatselijke jagers en de landbouwers. Men heeft getracht de dieren met allerhande middelen uit te roeien. Men zette bijvoorbeeld hun behuizing onder water om de vluchtende dieren af te kunnen schieten. Ook werkte men met klemmen en met vergif. Zo legde men wel eieren weg die waren ingespoten met parathion. Dat werd dan hun laatste maaltijd. Het is toch treurig te moeten vaststellen, dat wanneer men de moeder afschiet, haar acht of meer jongen

dit moeten bekopen met de hongerdood! Mensen die zulke jachtmisdrijven begaan, moeten ze hun geweer afnemen en nooit meer een jachtakte verstrekken.

Inspecteurs van Faunabeheer waren eens op inspectiereis in Limburg en troffen nog maar vier of vijf bewoonde burchten aan. Toen sloegen ook bij de Europese Unie de alarmbellen op tilt. Men heeft de laatste dieren gevangen en met een goed fokprogramma voor zoveel mogelijk nakomelingen gezorgd. Die aanwas werd uitgezet in beschermde akkers. Thans tracht men door streng toezicht en zware straffen de dieren weer te doen terugkeren in hun oorspronkelijk leefgebied. Deze prachtige bestjes horen binnen de kortste keren weer veilig te kunnen leven in het mooie glooiende land van Zuid Limburg.

Laat ons hopen dat de voorgestelde maatregelen helpen, zoals de geldelijke bijstand voor eenieder die een burcht op zijn land in stand houdt. Men moet als overheid niet te krenterig zijn om zo de helpende hand toe te steken. Er zijn dus weer hamsters uitgezet om zo onze natuur te verrijken met een prachtige diersoort. Dat de plannen tot behoud mogen slagen, is de wens van elke dierenliefhebber.

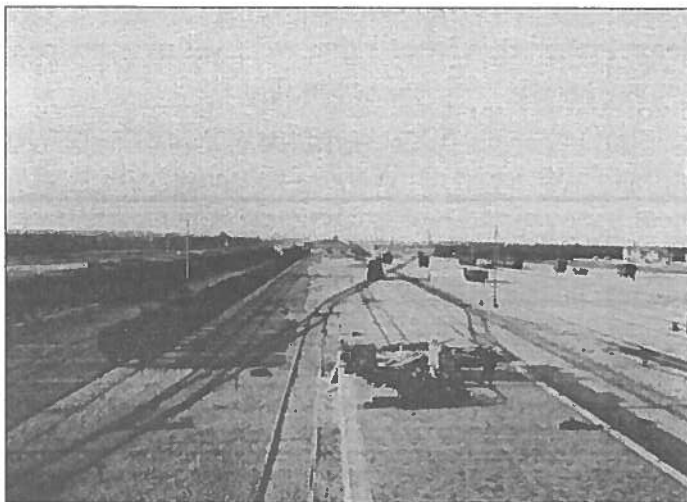

Merkwaardigheden (38): SS

Antoon van Tuijl

Het spoorwegtraject van het Bels Lijntje doorsnijdt al bijna honderd en veertig jaar ons landschap. Rond 1900 kwamen er plannen tot uitvoering om bij Baarle-Grens een imposant spoorwegcomplex te laten ontstaan. Het werd een grootschalig werk. Men legde ruim veertig hectaren stations- en rangeerterrein aan met in totaal wel drie en twintig kilometer spoor. Er

verscheen een enorm stationsgebouw met honderden meters perron. Een ruime sortering aan andere gebouwen werd uit de grond gestampt. Baarle-Grens zou een groot internationaal grensstation worden voor personen en goederen.

Fietspad

Dat werd het niet! Door de bouw van de Moerdijkspoorbrug ontstond er een voordeelsituatie voor Rozendaal. Baarle-Grens sukkelde weg. Stap voor stap verminderden de activiteiten: geen personenvervoer meer, geen goederenwagons meer en geen toeristisch boemeltje meer. De spoorlijn werd fietspad en het enorme stationsterrein bleef na het verwijderen van gebouwen, spoorstaven en bielzen gewoon liggen. Het was één grote vlakte

---

met een halfverharding van sintels en grint. De maatschappijen die er aan gewerkt hadden raakten in de vergetelheid.

Plantenrijkdom

In zo'n situatie aarzelt de natuur niet. Ze maakt, waar ze de kans krijgt de aarde groen. Hier was zo'n kans. Het jarenlang laden en lossen van goederen uit alle windstreken had allerlei vreemde zaden naar deze plaats gebracht. Die kregen nu hun kans. Het spoorwegcomplex werd een eldorado voor planten. Massaal kwamen ze op in grote verscheidenheid. Je vond er soorten die hier van nature niet thuishoren. De insectenwereld ontwikkelde zich vanzelfsprekend ook zeer soortenrijk. Maar de natuur laat het niet bij een tapijt van bloeiende planten. De ontwikkelingen gaan door en het terrein verbost.

Beheer

Dat kun je gewoon laten gebeuren maar dan verarmt de natuur. Zorgvuldig beheer vergroot de variatie en daarmee de natuurwaarde. Dat beheer gebeurt volgens een deskundig opgesteld plan en wordt al jarenlang uitgevoerd door een groep actieve leden van de ABC-Milieugroep. Een jaar of vier geleden sloot een clubje heemmens en zich aan bij deze werkzaamheden.

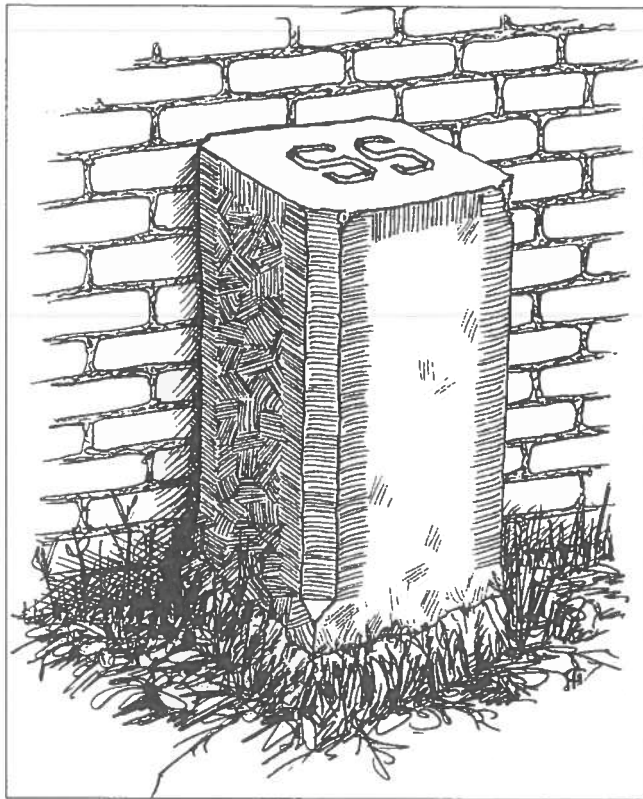
Per werkseizoen (november. – april) bekijken we wat er te gebeuren staat. Voor déze periode stond o.a. op het programma, het vrij en open maken van een soort poel, op de plaats waar vroeger de watertoren stond. Wij verwijderden de bomen en struiken die in de helling groeiden en haalden rommel en hout uit de drassige kuil.

Betere plaats

Daarbij kwamen we uit bij een verrassing. Plotseling viel ons oog op een arduinen zuiltje. Het lag daar zo maar. De ene kant – dat moest de onderkant zijn – was ruw gekapt. Het bovenste deel bleek door een bekwame steenhouwer gaaf vierkant gemaakt, mooi afgewerkt en in het bovenvlak voorzien van de letters SS.

De doelstellingen van milieugroepmensen en heemfiguren bijten elkaar niet. Wij waren het er dan ook al heel gauw over eens dat dit “monumentje” een betere plaats verdiende dan ver achter op het terrein en in de oever van een poel. Het heeft een behoorlijk portie spierkracht gekost, maar nu staat dit zuiltje keurig naast het fietspad, precies op de grens en veilig tegen de oude perronmuur aangeleund.

Bleef de vraag wat die merkwaardige letters in het bovenzvlak toch wel konden betekenen. Naspeuringen in de geschiedenis van het spoorwegcomplex leverden niets spannends op. De inscriptie SS betekent gewoon: Staats Spoorwegen. We hadden het zelf kunnen bedenken. Wij zijn tevreden dat we deze oude markeersteen boven water en in het zicht van iedere passant konden brengen.

P.S. : Dat beheerswerk... Eigenlijk is dat toch ook wel iets voor jou!? Één zaterdagmorgen in de maand flink zagen, kappen, ruimen en dan het resultaat van je werk bewonderen (en laten bewonderen). Wij kunnen nog helpende handen gebruiken! Heb je zin? Neem even contact op met Antoon van Tuijl (013-5078631).

Aanwinsten Bidoc (18)

Lida Luiten

Denk ook eens aan Amalia bij het opruimen van uw boeken, tijdschriften, knipsels, foto's, bidprentjes, enzovoort en breng die op woensdagavond mee. Amalia bewaart uw schenkingen en stelt ze beschikbaar voor de gemeenschap. Wat zij het voorbije trimester zoal in ontvangst nam?

- 'Nette manieren, wellevendheid voor jong en oud', L. de Paeuw, 1939
- 'Neerhofvrienden van Baerle', 1929, schenking van F. de Rooy
- 'Herinneringen aan het IJzerfront', pater Ladislas Segers
- 'Smokkel en verzet in de Turnhoutse Kempen', Veerle Van Deun
- 'Oud-Turnhout in de jaren negentig', fotoboek
- 'Kaarten van de dodendraad' (WO1), schenking van Frans de Jonghe
- 'Eerbewijs aan prof. Jan Huet', schenking van Trudy Wijnen
- 'Het beekdal van het Merkske' (boomkikker)
- 'Kolonisatie van nieuwe drinkpoelen in Baarle-Nassau' (1994)
- 'Kolonisatie van nieuwe drinkpoelen in Baarle-Nassau' (1994-1996)
- 'Kolonisatie van nieuwe drinkpoelen in Baarle-Nassau' (1994-2001)
- 'Kansen voor amfibieën in Noord-Brabant'
- 'Inventarisatie amfibieën, 1999, werkgebied Mark en Leij'
- 'Amfibieën in het stroomgebied van de Bovenmark, 1992'
- 'Brabantse herinneringen', A. v. Duinkerken, schenking A.J. van Eijl
- Oude verzen en liedjes (WG Ulicoten), schenking van Fons Willemsen
- Collectie oude bidprentjes, schenking van Herman Boeren
- 'De Katholieke Encyclopaedie', schenking van E.H. Jozef Janssens
- CD Tentoonstelling 'De Verdwenen Groep', schenking Jan Willemsen
- 'Zandloper, zeis en pierlala', schenking van Christa Derks
- Het Bisdom Antwerpen 1559-1962'

Bedankt!

Onze kleine bibliotheek

Antoon van Tuijl

Trouwe bezoekers van ons Heemhuis weten dat wij op de begane grond naast een huiskamer, keuken en garderobe ook nog een “kleine kamer” hebben. Die ligt achter de eerste deur links bij het binnenkomen via de benedendeur.

Vroegere functies

In oorsprong was het een van de slaapkamers voor het gezin van de veldwachter. Die woonde immers onder het gemeentehuis. Op een bepaald moment is besloten de begane grond ook voor gemeentelijke diensten te gaan gebruiken. Het veldwachtersgezin verhuisde naar elders. De secretarie werd uitgebreid maar daardoor verloor de veldwachter zijn kantoortje op de bovenverdieping. Hij kreeg een nieuwe ruimte in de “kleine kamer”. Het luikje en het bordje zijn nog altijd aanwezig. Ook de oude handbediende telefooncentrale is er een periode in ondergebracht geweest.

Nieuwe functie

Sinds Amalia het oude gemeentehuis bewoont, moeten we een voortdurende strijd leveren om de kleine kamer niet tot een rommelhok te laten verworden. Het is zo verleidelijk om daar maar gauw wat weg te zetten. Vanaf nu hebben we een reden meer om deze ruimte netjes te houden. Hier huist namelijk onze “Kleine Bibliotheek”.

Sorteren

Amalia krijgt regelmatig boeken aangereikt. Het eerste wat wij daarmee doen is sorteren. Wij gaan na of het boek past in Bidoc. Met andere woorden, heeft het met Baarle te maken, met de Kempen of met Brabant, is er iets over heemkunde in te vinden... Is dat niet het geval dan maakt het boek een goede kans op een plaatsje in de “Kleine Bibliotheek” en het verhuist naar beneden.

Gerubriceerd

In de voorbije periode heeft Christa Derks al die boeken en tijdschriften in de “kleine kamer” door haar handen laten gaan. Ze staan nu keurig overzichtelijk opgesteld, soort bij soort en netjes gerubriceerd. Alle leden en andere belangstellenden hebben de mogelijkheid uit onze “Kleine Bibliotheek” te lenen. U kunt snuffelen in de volgende rubrieken: streekromans, ingebonden tijdschriften, natuurboeken, landen, geschiedenis, Belgisch en Nederlands koningshuis, jeugd-boeken, onderwijsmethoden, plakboeken, receptie- en gastenboeken, bijbels en gebedenboeken, kunst (o.a. Openbaar Kunstbezit), toneel, muziek en liedjes.

Er zit een heleboel leuk nostalgisch materiaal bij. Kom maar eens lekker oude herinneringen ophalen of net dat boek lezen wat u altijd al had willen lezen. Het is voor u verzameld en het staat tot uw beschikking.

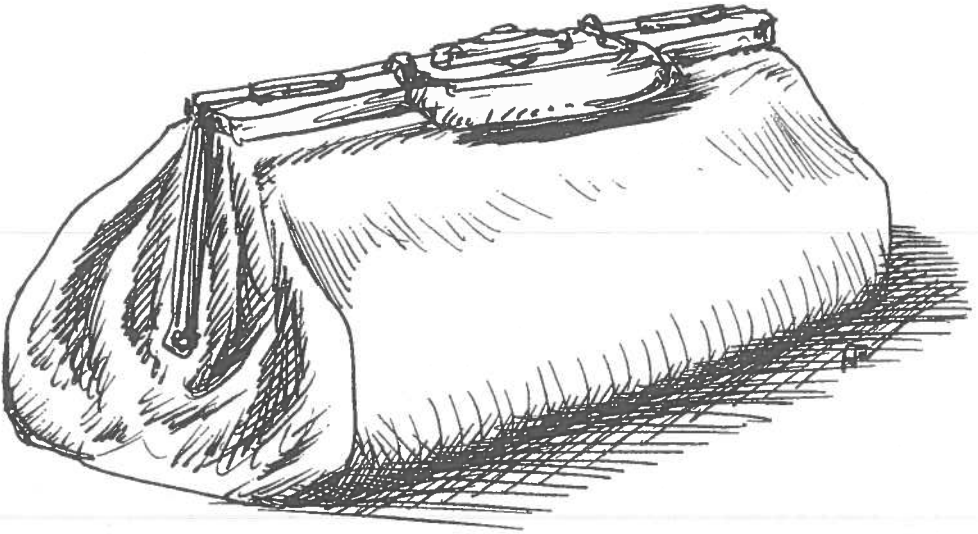
Arme Amalia (47)

Antoon van Tuijl

Wat deze rubriek betreft, eindigde het oude jaar met schenkingen, zoals het nieuwe ermee begon. Onze reeks vermeldingen gaat dus gewoon door. In november, december en het eerste deel van januari kregen we de volgende spulletjes aangereikt.

- een glazen peper en zout stelletje
- een kleurenkopie van een kaart, uit de tijd van W.O. 1, waarop de Duitsers hun “dodendraad” ingetekend hebben. Krachtstations en doorlaatposten staan er ook op
- een serie mooi verzorgde plakboeken vol knipsels uit kranten en tijdschriften
- een juten zak van het Duitse leger uit 1940, voorzien van hakenkruis en Duitse adelaar
- een verzameling oude administratiestukken van de Ulicotense Boerenbond, (jaaroverzichten veecentrale, jaarverslagen, prijscourant, bestellijst, verzamelstaat)
- een wit geëmailleerd schild met zwarte letters (reclamebordje voor weegbruggen)
- een aantal handgeschreven recepten,
- een eenmalig grensbewijs uit 1940, wat aan Henricus van Haeren toelating gaf de grens te passeren
- een verzameling devotie-, communie- en bidprentjes
- twee beeldjes, voorstellende: de contente mens en de contente vrouw
- zes doosjes “Blanchenay Scheerzeep” en een blokje aluin
- een grote ingekleurde kaart van het zuidwestelijke deel van Baarle, waarop aangegeven staat welke Domeingronden te koop aangeboden werden (waarschijnlijk rond 1850 of iets later)
- een verzameling krantenknipsels uit verschillende perioden
- een speldje van Slagerij Bruurs

- een “ridiculeke” ofwel een dokterstas. Het gaat hier om een klein model, maar in zeer goede staat.

Onder dankzegging vermelden we gewoontegetrouw ook de goede gevers: Fons Willemsen, Frans de Jonghe, Marcel Gulickx, Fons Roelen, Fon de Rooy, Mevr. A. van Eyl-v.d. Klashorst, Mevr. G. Krom, Wil Olieslaegers en Tiest Hurks.

Hartelijk dank en tot een volgende keer.

Oproep: gooi uw oude bidprentjes niet weg!

Jan Brunier

Bij iedere uitvaart worden bidprentjes uitgedeeld. Ze zijn bedoeld als herinnering aan de overledene. Vaak worden die prentjes na verloop van tijd weggegooid, zeker als het gaat om overleden personen die men niet zo goed kent of als kinderen de spullen van hun overleden ouders opruimen.

U kan andere mensen een groot plezier doen. Oude bidprentjes vormen namelijk een interessante bron voor historisch onderzoek. Amalia van Solms verzamelt al jaren bidprentjes van in de regio overleden personen. Die collectie groeit snel aan; veel genealogen maken er dankbaar gebruik van.

Wilt u bidprentjes of rouwbrieven wegdoen, dan houdt Amalia zich aanbevolen. Wij beheren uw schenking met de grootst mogelijke zorg en u doet andere onderzoekers een groot plezier ermee. U kan alles deponeren in de brievenbus van het Heemhuis (Kerkstraat 4, Baarle-Hertog) of persoonlijk afgeven op woensdagavond (19.30-21.30u) of iedere eerste zondag van de maand (10.30-12.30u).

U kan geen afstand doen? Geen nood, ook dan kan u ons helpen. Wij scannen uw bidprentjes in onze computer terwijl u geniet van de koffie. U krijgt alles meteen terug. Dank bij voorbaat!

Wat was en wat komt

Onze terugblik

begint op 18 november. Ruim zeventig belangstellenden kwamen bijeen in De Lindeboom voor onze lezing in het kader van “2003, Jaar van de Boerderij”. Huub Oome uit Zundert verzorgde deze avond. Hij kent de boerderijtypen van onze regio zeer goed en heeft met lede ogen gezien wat er met veel van dat agrarische erfgoed gebeurd is in de voorbije jaren. Hij liet ons sterke staaltjes zien van smakeloosheid, onkunde en verloedering, maar ook van knap restauratiewerk. Het werd een boeiende en leerzame avond.

Hoe de geboorte van de Nederlandse prinses Amalia ook onze vereniging beroerde, heeft u elders al kunnen lezen.

Wij volgen de kalender en komen uit bij 16 december; onze kerstviering. Dat werd een prachtige avond met een zeer goede ambiance. De combinatie van hapje en drankje, verhaal en gedicht, samenzang en tijd om elkaar te ontmoeten, was heel goed. Het optreden van Kamerkoor Terpander gaf een wezenlijk extra element aan deze avond en werd door de meer dan honderd (!) deelnemers buitengewoon gewaardeerd. De organisatoren konden tevreden zijn. Alle aanwezigen waren dat ook.

Onze altijd feestelijke nieuwjaarsbijeenkomst dreigde in de problemen te komen. Het was glad op zondagmorgen 4 januari en dan hoef je niet veel mensen te verwachten. Daar stónd Marcel met zijn volle pan wafelbeslag! Alles kwam goed. Het begon te regenen, de gladheid verdween zienderogen en de mensen stroomden toe. Het Heemhuis raakte goed bezet, de sfeer was perfect, de wafels smaakten weer zoals we dat gewend zijn en iedereen had “goeien buurt”. Zo gaat dat bij Amalia. Wie de kerstavond miste, kon nu onze grote felicitatiekaart voor prinses Amalia tekenen. Dank aan ieder die werk verzet heeft om deze bijeenkomst zo goed te laten verlopen.

Op 22 januari was er een niet al te groot, maar wel een sterk geïnteresseerd gezelschap van leden en andere belangstellenden bijeen in het oude

patronaat van Baarle-Nassau. Antoon van Tuijl vertelde zijn verhaal rond leven en werken van Sint Bernardus van Clairvaux en illustreerde dat met een ruim assortiment aan dia's. Zo kregen de aanwezigen een beetje zicht op de betekenis van deze middeleeuwse monnik en op het leven van zijn volgelingen. Wat konden die mensen mooi bouwen!

De tentoonstelling "Grillige Grenzen" is terug naar Antwerpen. Hij kende een drukke opening. Daarna was de belangstelling niet zo geweldig groot. Wie hem wél bezocht, kon echt zijn ogen uit kijken. Bezoekers lieten zich nog wel eens op het verkeerde been zetten door de oude cartografen. Die hadden soms de gewoonte het óosten aan de bovenkant te leggen in plaats van het noorden. Ga dan maar zoeken naar "Baerle". Er is intussen hard gewerkt aan weer een nieuwe tentoonstelling. Als u dit leest, loopt "Toujours l'Amour" al even. Komen kijken dus!

Onze vooruitblik

richt zich op de Algemene Ledenvergadering van onze vereniging. Ook dit jaar houdt ons bestuur het zakelijke deel van de avond kort en krachtig. Er blijft dan tijd over voor een stukje ontspanning. Daarvoor zorgt Rita Oostvogels met een muzikaal optreden. Alle leden worden persoonlijk uitgenodigd.

Traditiegetrouw houden we in het voorjaar Vroege Vogeltochten. De eerste gaat door op zondag 21 maart om 8.00 uur. Wie mee wil, vindt tegen die tijd de uitnodiging met afspraken in Ons Weekblad.

Voor stamboompuzzelaars is er een Genealogische Dag, ook op 21 maart, in de Gemeentezaal van Ravels-Eel.

Op zondag 4 april doen wij mee aan de Vlaamse "Erfgoeddag". Die heeft een thema, namelijk "Het zit in de familie". Ons heemhuis is dan extra lang open en we hebben een eigen genealogische bijeenkomst. U krijgt er op tijd meer informatie over.

Het voorjaar vordert en dat merk je aan onze activiteiten. Op zaterdag 24 april springen we op de fiets om Meerle te bezoeken. Het programma is in de maak.

In mei loopt nog steeds de tentoonstelling "Toujours l'Amour" en we houden onze tweede vroege vogeltocht (zond. 16-5).

Voor juni staat er een heemreis met de bus gepland. Voor zover nu bekend is, bezoeken we Den Bosch en Den Dungen. U krijgt tijdig een uitnodiging en meer gegevens.

Hier laten we het bij voor deze keer. Tot later weer eens.

Dinsdag 16 maart (19.30u)
Algemene Ledenvergadering
in de parochiezaal van Zondereigen
21-22u: zang met begeleiding
van gitaar/harmonica
door Rita Oostvogels
(blinde zangeres uit Vlimmeren)

Activiteitenkalender 2004

Maart 2004

- Zon 07 10.30-12.30 Open zondag en tentoonstelling "Toujours l'amour", een tentoonstelling over het huwelijk
- Zon 07 13.30-16.00 Tentoonstelling "Toujours l'amour", een tentoonstelling over het huwelijk
- Din 16 19.30 Algemene Ledenvergadering in de Parochiezaal van Zondereigen; muzikaal optreden verzorgd door mevr. Rita Oostvogels
- Zon 21 08.00 Vroege vogeltocht
- Zon 21 Genealogische dag (parochiezaal te Ravels-Eel)

April 2004

- Zon 04 10.30-12.30 Open zondag en tentoonstelling "Toujours l'amour"
- Zon 04 13.30-16.00 Tentoonstelling "Toujours l'amour"
- Zon 18 13.30-16.00 Erfgoeddag met als thema "Het zit in de familie", in combinatie met Genealogische dag in het Heemhuis
- Zat 24 13.00 Fietstocht Meerle

Mei 2004

- Zon 02 10.30-12.30 Open zondag en tentoonstelling "Toujours l'amour"
- Zon 02 13.30-16.00 Tentoonstelling "Toujours l'amour"
- Zon 16 05.00 Vroege vogeltocht
- Don 20 Nieuwe ingebruikname/overhandiging aan de bevolking van Castelré van het kapelletje/oorlogsmonument aan de Hooiberg in Castelré

Juni 2004

- Zat 05 Extra Heemreis naar Den Bosch (museum Slager) en museum in Den Dungen
- Zon 06 10.30-12.30 Open zondag en tentoonstelling "Toujours l'amour"
- Zon 06 13.30-16.00 Tentoonstelling "Toujours l'amour"
- Don 17 19.00 Avondwandeling

van w i r s k a a n t e